

«Es pot resumir ben bé en una sola paraula el que el poble alemany deu al seu exèrcit: tot»
(ADOLPH HITLER, La meua batalla.)

UN CAPVESPRE O UNA AURORA?

El nou Renaixement

Es corrent, a casa nostra, de parlar d'un descens del to dins l'aspecte cultural. Les promocions universitàries no s'apliquen a l'estudi com abans. El fet és cert i cadascú hi dona la seva causa, referint-ho tot a l'estat polític de Catalunya. Però quan llegiu que als altres països civilitzats s'esdevé el mateix fenomen, comenceu a pensar que la cosa deu tenir una altra causa i més profunda. Sí; la joventut s'aparta de la cultura

vivent—alguns solitaris que la practiquen; però isoladament i sense empremta sobre el món de la cultura. La raó de més pes consisteix a dir que els homes «no volgueren» tirar més endavant per aquella ruta. L'home, deixant una cultura massa «entelèquica» es tornà a trobar nu, com Adam i Eva després de la poma. I, per una vergonya natural, cercà un vestit. No tingué més remei que tornar al punt de partida. I

L'Escola d'Athenes, per Rafael

ra actual. Diríeu que la humanitat fa un esforç d'inhibició, per tal d'oblidar alguna cosa que no li és grata. Retorn a la barbàrie, doncs?

No siguem tan afirmatius en els nostres judicis. La fi d'una cultura no ha significat sempre una caiguda dins la barbàrie. Tota l'escolàstica, per exemple, va ensoportar-se com a valor cultural vivent, i no pas per donar entrada a una època decadent, si és que no volem batejar de decadent un fenomen tan fecund com el Renaixement. Potser precisament la proximitat d'aquest cataclisme cultural ens permet de veure-hi clarament el joc de forces i d'idees i, de camí, d'explicar-se la similitud al cas present.

Com vingué el Renaixement? Es que l'escolàstica havia fracassat en ella mateixa? No; el seu camí ascendent era al punt de dalt. Llavors, el Renaixement i l'Edat mitjana tenen punts de contacte, relacions de continuïtat, d'evolució? Tampoc; el Renaixement, envers l'edat anterior, és ben subversiu. Es a dir, capgira tant els mètodes com les finalitats; l'una prescindia d'allò (el món, l'home) que és precisament la base de l'altra. Calla que un gran abisme existís entre ambdues. Aquest abisme s'ha de cercar dintre l'ànima dels homes que, nodrits d'una disciplina, la rebutjaren i n'adoptaren una altra d'antagònica. I per donar aquesta passa, calien dues coses abans. Primera: que una esma els hagués dit que era inútil seguir perforant el túnel de l'escolàstica. I que un altre instint els hagués animat envers un nou ordre d'idees. Dit amb un mot, l'obra del canvi fou la voluntat, en allò que té de suprema llibertat i última raó de l'home.

Es evident que el primer moment del Renaixement fou l'enuig. Enuig de què? D'una cultura que s'havia separat de l'home. Donant realitat només als universals, hom havia creat una ciència, certament inexhaustible com totes les maneres de coneixement, però del tot insípida. A poc a poc els homes es desvesaren d'estudiar-la. I aquesta ignorància progressiva generà un desamor cada cop més gran.

I no hi havia més camí. Car, avui mateix no hi ha cap explicació sense rèplica que demostrí que l'escolàstica no pot ésser ja mai més un instrument de cultura com els altres. La prova és que encara no manquen — per una llei de conservació del mo-

l'antiguitat li donà pretext per trobar allò que volia. Diverses vegades s'ha insistit a demostrar l'aspecte merament episòdic de la imitació dels clàssics dins el fenomen del Renaixement. La humanitat occidental guaita enrera per la raó del mínim esforç. Si no, hauria guaitat endavant i hauria inventat el seu Renaixement.

Els temps que ara corren, amb una ciència perfectament separada de l'home, purament passiva, experimental i analítica, que refia totes les seves síntesis a l'art — un art afeixugat per l'estranya claudicació de la ciència, que l'ha convertit en una mena de sobreixidor —, aquests temps s'assemblen molt a les acaballes de l'Edat mitjana. Un coneixement que sigui massa una cosa vivint d'ella mateixa, repugna l'home que és voluntat i creació constant i que demana a la ciència, no pas que el comandi, sinó que l'obeeixi. L'home, davant de l'esmicolament especialista, reula, i, posat a l'alternativa de llençar o bé un món de coneixements que pugem d'ell mateix, o bé el seu món moral i pragmàtic, es desenten d'una manera gradual de la cultura que no emplena els seus afanys a la vegada d'immèdit i d'infinít. I quant a l'immèdit, adopta un pragmatisme, i, quant a l'infinít, cerca alguna fórmula simbòlica, que, almenys, és model exactament segons la forma dels seus dalters superiors.

De Dijous — a Dijous

Totes les ciutats que tenen una mica d'edat són, en general, un caos urbanístic. Totes tenen uns barris vells, amb carrers estrets i tortuosos que, a més a més d'antihigiènic, no responen ja a les necessitats contemporànies. Moltes vegades, encara, ja han perdut prou caràcter perquè hagi de defensar-se llur conservació com a cosa pintoresca. A Barcelona mateix, que pertany a un país on no ha estat mai gaire generalitzada l'afició a conservar les coses antigues, s'han perdut irremissiblement, unes vegades per deixadesa i altres per barbàrie, tantes obres d'art i tants records històrics, gran part dels barris vells podrien desaparèixer sense gran perjudici. Però això no és fàcil que ho vegem en molts anys. Recordeu quants en ja que fou començada la reforma interior i fins on ha arribat.

Si és excusable deixar tal com està la part ja existent d'una ciutat, no té, en canvi, cap mena d'excusa vàlida no adoptar mesures en vistes a la inevitable creixença de la ciutat, i preparar així un desgavell per a més endavant. I aquesta imprevisió, molt més encara que a Barcelona, és ben palesa en gairebé totes les poblacions de Catalunya, sobretot les que han crescut extraordinàriament en aquests darrers anys. No parlem ja del gust arquitectònic que ha presidit, gairebé en totalitat, les noves edificacions. Ens referim, només a l'aspecte urbanístic, si és que es pot aplicar aquest nom a la manca absoluta de previsió, de solta i de coneixement de les necessitats d'una població.

No ja gaire més de dos anys es creà a Barcelona un organisme dit Consell superior d'Urbanisme — o amb un títol semblant — del qual fa temps que no es parla per la sensilla raó que no existeix. No tingué temps de fer gran cosa. Amb aquella manca de continuïtat que caracteritza l'actuació municipal barcelonina, ja tasca que inicià aquell organisme i que hauria d'haver estat seguida, ha quedat totalment interrompuda, o, en el millor dels casos, ha seguit unes orientacions sense cap mena de coordinació amb les d'aquell. Al capdavant no s'ha fet sinó seguir la tradició que vol que un Ajuntament o no continuï, o desfici, o faci exactament el contrari de tot el que ha fet l'anterior. I així fem el goig que fem.

Ja comprenem que és demanar massa a l'Ajuntament de Barcelona que es preocupi d'aquestes coses d'envergadura com són els problemes d'urbanització d'una gran ciutat. I comprenem que és demanar massa quan veiem com no té cap cura d'obligacions més petites, però l'abandó de les quals no ja cap favor a la ciutat.

Basta passejar per qualsevol indret de Barcelona, sense distinció de barris, per adonar-se del grau de deixadesa a què s'ha arribat en totes les qüestions de condició del carrer. Un quant de temps així, i un aduar africà no arribarà a ésser comparable amb la nostra ciutat. L'únic que la distingirà, seran els innumerable senyals reguladors d'una circulació convertida en heroica per l'estat dels carrers. — M.

MIRADOR INDISCRET

Res de nou sota el sol

Divendres al migdia, el senyor Macià va fer les seves sensacionals declaracions als periodistes. Aprofitant una petita pausa, un repòrter va preguntar-li:

—Ha llegit la conferència que sobre la qüestió religiosa ha pronunciat el senyor Hurtado?

—No. No l'he llegida — va respondre —. Però en canvi he vist la contesta que hi fan els d'El Matí, que són els més entesos en la matèria.

Involuntàriament, el senyor Macià va fer-nos pensar en aquell doctor Arana que fou catedràtic de Dret natural a la Facultat de Barcelona, i del qual ha quedat a la memòria de tothom, més que cap altra cosa, aquella anècdota que, en la seva essència, es repetí unes quantes vegades en la seva vida professional:

—A ver, diga usted lo que sepa del sistema filosòfic de Kant.

—¿Kant?... Francamente, no estoy preparado.

—Bueno, a otra pregunta: Dígame usted la refutación del sistema de Kant.

Tot es qüestió de llegir

El mateix divendres, amb motiu d'haver estat traspassada la contribució territorial, els periodistes anaren a saludar el senyor Pi i Sunyer. Un redactor d'un diari català va preguntar-li:

—En el decret de traspass s'ha pres per base l'any 1932 o el 1933? Perquè, segons El Sol, havent disminuït en 1933 la recaptació en deu milions de pessetes, Catalunya en cinc anys en perdrà cinquanta si la base que es pren és l'any 33 i no el 32.

—Llegeixi La Vanguardia i ho sabrà — respongué el senyor Pi i Sunyer.

—Jo no llegeixo els diaris editats a Catalunya en castellà — replicà el repòrter. Es canvià el joc i intervingué un altre informador:

—Ha llegit una informació d'El Sol en la qual s'ofrena que el senyor Companys pensa contestar el discurs del senyor Largo Caballero?

—No. No n'estic assabentat.

—Jo li he demanat això — remarcà el repòrter —, perquè vostè ha preguntat al company si havia llegit La Vanguardia. Tot és qüestió de llegir.

A la sortida, els dos periodistes consultaren el decret. En efecte, tal com havien imaginat, el malhumor del Conseller Primer quedava perfectament explicat. La contribució territorial es traspassava prenent per base l'any 1933.

Funcions ministerials

A Badalona, a prop que són de la seva Festa Major, la setmana passada va sorgir un conflicte entre dos dels quatre envelats que s'hi basteixen.

Els components de la Joventut Badalonina ja fa temps que havien fet gestions favorables per tal d'obtenir el permís d'alçar el seu envelat a un lloc determinat de la platja. Ara últimament, però, uns altres components d'un centre adherit recentment a l'Esquerra Republicana de Catalunya, van començar a moure's per tal que aquell mateix lloc els fos concedit a ells.

Van començar les baralles. Regidors, l'alcalde, gent d'alta representació, tots hi intervingueren qui defensant un grup, qui recolzant l'altre.

Però la Joventut Badalonina fou vençuda. Els seus contraris comptaven amb millors influències. Efectivament: el senyor Companys, ministre de Marina, fent ús del seu acreditat bon tacte que tan bé caracteritza la seva política, finalment va fallar en úl-

tima instància aquest plet sorgit en el terreny de la seva jurisdicció...

No és honest tenir massa càrrecs

Un «escamot» tenia un diàleg així amb un conegut propagandista, que encara no és regidor ni diputat, de l'Esquerra Republicana:

—Em sembla que se'ns atansen temps calamitosos.

—Per què?

—No veus que aquests inconscients de la F. A. I. estan plens de pistoles i de bombes? No sé pas que ens passarà!

—Ah!, no pas a mi!

—Com! Que no ets als «escamots», tu?

—Home, veuràs... Jo ja hi vaig pertànyer en temps de la dictadura, i ara, com saps, estic molt ben empleat... A més, que no està bé això d'abassegar massa càrrecs!

L'afer F. A. I.-Escamots

Com que la lluita d'aquests dos grups és una cosa divorciada dels veritables sentiments populars, amb notes d'antiliberalisme i d'antidemocràcia per ambdues bandes, no és estrany que, passat el primer moment d'es tupor, Barcelona reaccionés segons la seva idiosincràcia; amb aquella barreja llatina i mediterrània característica nostra.

Es així que sentirem aquestes frases, que, encara que poguessin haver estat dites amb cert polsim de passió, nosaltres hi copsem tota la deformació caricatresca del bon humorisme:

Un ciutadà, en una d'aquelles animades tertúlies del Cafè de la Rambla, deia:

—Però és possible que encara la policia no hagi detingut Badia?

Un altre ciutadà — aquest barbamec —, després d'haver llegit indignat, l'indignat article de L'Opinió, s'exclamava:

—No sé pas que s'espera a no registrar immediatament Ventalló!

Encara que sembli estrany

Va ésser La Humanitat que, en un editorial, va treure importància, tot condemnant-lo, a l'afer Badia-F. A. I., convenint que ja no se n'havia de parlar més i enterrar la qüestió.

Tota la premsa seriosa de Barcelona sembla que va escoltar la veu, en aquest cas aciençada, de l'òrgan de l'Esquerra.

Dos dies després, però, un diari va tornar a insistir amb comentaris virulents i partidistes sobre el mateix fet, per la ploma sense suc ni bruc del comarcalec Forcadada.

Quin fou aquest diari informal? Potser algun de l'oposició? — es preguntarà el bon lector. No. Fou, encara que no sembli estrany, La Humanitat mateixa.

Àtrabament

El flamant delegat de l'Estat a la Companyia Transatlàntica, J. A. Tratal, ha tingut sempre un paper més o menys esportiu. Criador d'atletes, periodista esportiu, prengué part encara en la darrera assemblea extraordinària de la Federació Catalana d'Atletisme celebrada fa poc.

La presidència d'En Tratal no fou pas de tot repòs. Un dia, que la sessió va començar amb una hora de retard i es presentà una proposició demanant puntualitat perquè les sessions acabaven massa tard i molts dels assistents havien d'anar a treballar l'endemà, va haver-hi una mica de soroll.

En Tratal va dir que una proposició així, ell només se la podia pendre en broma, i, en l'acalorament de la discussió (acalorament que només existia per part d'ell), tractant la proposició d'imbècil i d'idiota, abandonà la presidència.

Al cap d'una estona que els reunits deliberaven sobre si procedia suspendre la sessió o continuar-la, tornà en Tratal acompanyat d'uns amics i volgué donar explicacions de les seves paraules.

Bona explicació, a fe! Digué que aquelles paraules no anaven per a l'assemblea, sinó que eren especialment dedicades a En David Marco, que s'havia distingit defensant la puntualitat.

S'armà un gran escàndol, com és de suposar. El que presidia, no podent imposar la seva autoritat, abandonà la sala. En Tratal digué que ell era a casa seva (és president de l'entitat on tenia lloc la reunió) i feia el que volia, i, per acabar-ho de demostrar, acompanyat dels dos o tres amics que s'havia procurat per a fer la segona entrada, anà al rebedor del pis i descarregà els fusibles. I així, quedant el pis a les fosques, pogué suspendre l'assemblea.

Esperem que a la Transatlàntica no adoptarà un procediment semblant en les reunions del consell d'administració.

Un laic com un temple

La vila de Sant Quintí de Mediona, al Penedès, té un alcalde que mereix una mica de popularitat. L'home disputa aferrissadament al rector les ànimes dels veïns i intenta per tots els mitjans junyir-les a l'alcaldia laica en lloc de la parroquia catòlica.

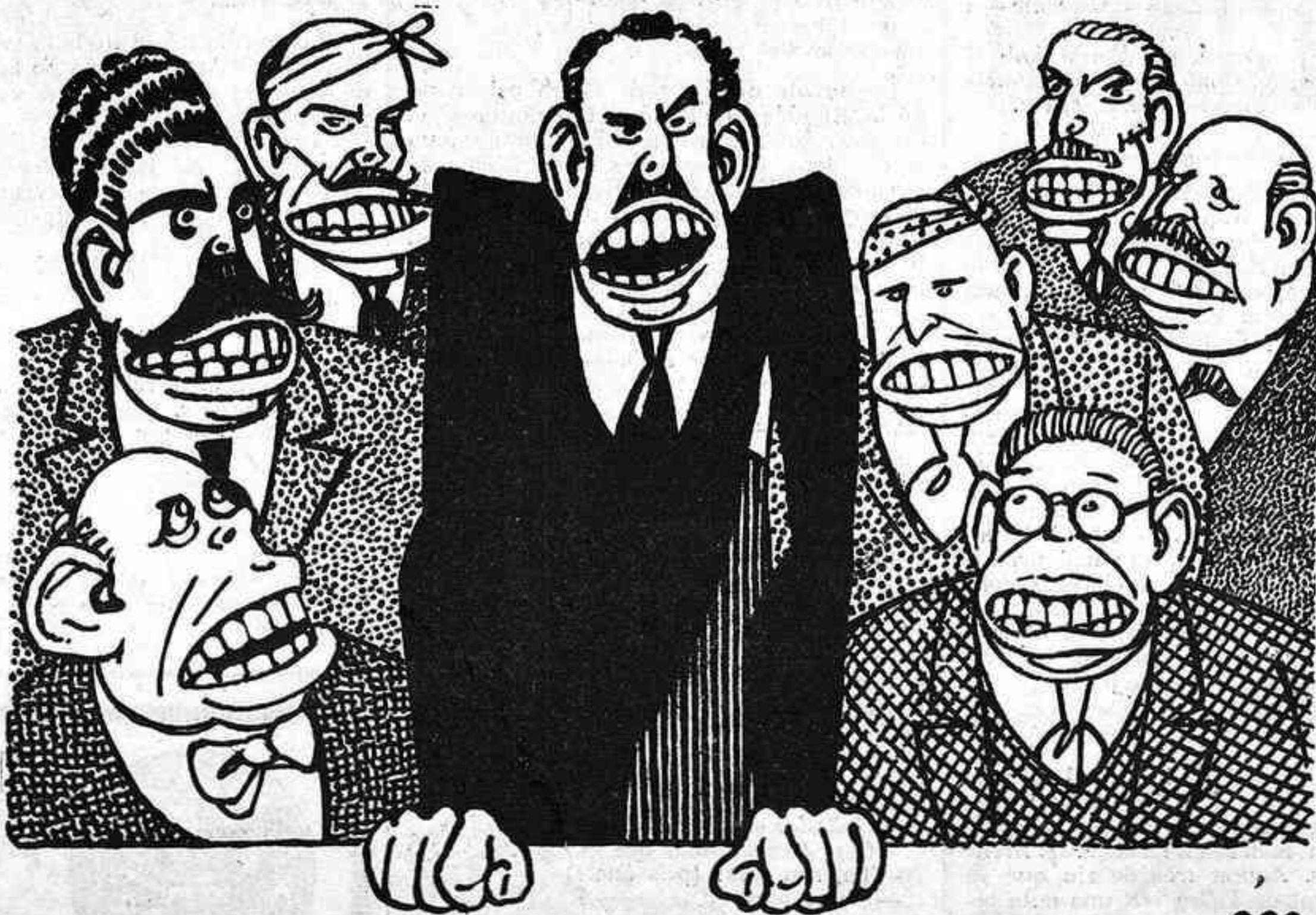
Aquest alcalde, acabada la cerimònia dels matrimonis civils, té per costum adreçar-se als nuvis amb aquesta fórmula:

—Déu us faci ben casats!

Política estil africà

Sens dubte impressionat per les activitats de la F. A. I. durant les darreres setmanes, un repòrter va preguntar al conseller de Governació senyor Selves:

—Quan serà nomenat l'Alt Comissari de Catalunya?

MITING D'AFIRMACIO LERROUXISTA

—Nosaltres hem de dir ben alt que de Catalunya no en tenim per mitja dent!

A la pàg. 2:

Postals del mercat de Girona per J. Paradedà

A la pàg. 3:

El procés pels fets de Terrassa. Al marge de les sessions, per C. Sentís
El Congrés dels P. E. N. Clubs a Dubrovnik. El patriota enfront dels nazis, per J. V. Foix.

EL CINEMA

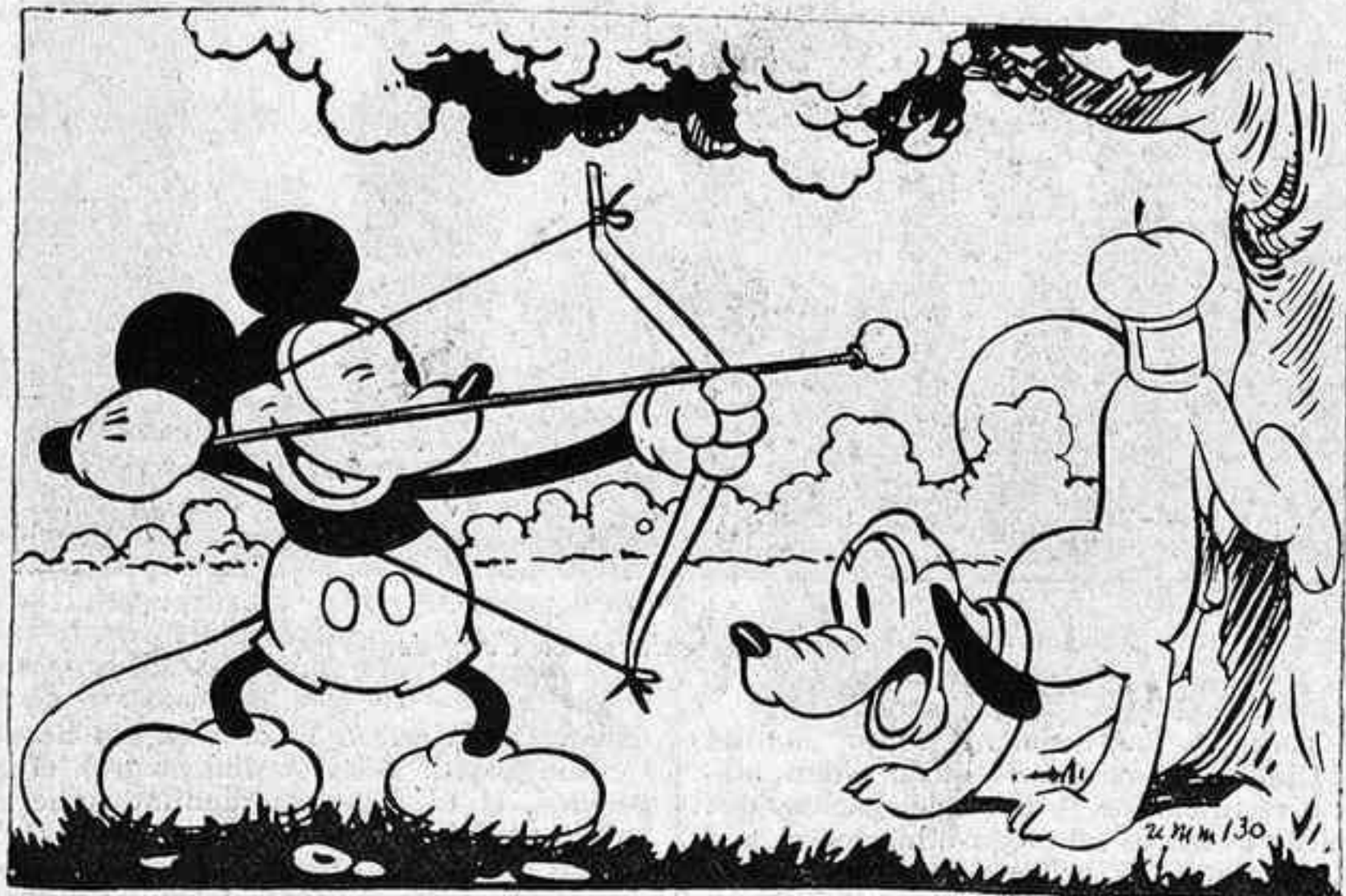
UN GÈNERE CINEMATogràFIC

L'èxit dels dibuixos animats

Quan la setmana passada vàrem tractar des d'aquí de confeir una llista de bons films, seleccionats entre els millors que han passat darrerament per Barcelona, voluntàriament prescindíem d'afegir les quatre *Silly Symphonies* en colors presentades en el curs de la temporada per Walt Disney. Aquestes meravelloses creacions pertanyen efectivament a un gènere autònom dins el cinema, absolutament autònom, circumstància que sembla invitar-nos a distingir-lo de la resta de les activitats cinematogràfiques en les

canviar totalment el panorama quant als films de dibuixos animats.

No volem negar el tresor que signifiquen els films muts de dibuixos, no volem sinó constatar la importància sobtada que aquests petits films s'han trobat adquirint de cop i volta des del punt comercial, espectacular i també, innegablement, des del punt de vista artístic, amb l'adveniment del sonor. Aquest fet, que en la resta de la producció cinematogràfica s'assenyala per un moviment de retrocés ben marcat, en el camp

«Mickey», en un film de Walt Disney

nostres tasques crítiques. Mesclar en un mateix catàleg *Remordiment* i *El rei Neptú* ens sembla un acte arbitrari que hem volgut evitar; tan lluny està una cosa de l'altra, com pot estar-ho una sessió de putxinel·lis d'una funció de teatre. El film de dibuixos té la seva història, s'inspira d'un esperit, depèn d'una tècnica del tot diferents als que trobem en la resta del cinema.

Es curiós de constatar que els dibuixos animats, la tècnica dels quals preludeja el cinema pròpiament dit, no sols hagin sobreviscut fins ara, sinó que fins i tot s'han trobat, avui dia, poder arribar a constituir la màxima atracció de l'espectacle cinematogràfic. La successió ràpida d'una sèrie de dibuixos, creat en passar per una obertura lluminosa del mateix tamany de les imatges, la il·lusió del moviment, heus ací l'autèntica prehistòria del cinema. Juguina simplicíssima que uns inventors enginyosos anaren perfeccionant. El principi del cinema estava implicat allí. L'aplicació de la fotografia al principi de la retenció de les imatges per la rostra retina, havia de donar naixement al cinema.

Ja ho hem dit, el film de dibuixos sortosament ha sobreviscut a aquell moment precinematogràfic. Ells ens han acompanyat en totes les etapes de la nostra vida cinematogràfica. Durant molts anys, com a complement innocent tolerat per les persones grans, talment un moment d'expansió dedicada a la mainada, o bé com a apèndix humorístic a una revista d'informació, o bé també utilitzat amb mires publicitàries. Sempre en el programa sense entusiasmar a ningú, i val a dir, a desgrat de troballes isolades, movent-se dins un horitzó de possibilitats aparentment limitades, mandrosament resignades a un rol pueril dins la totalitat de l'espectacle. L'adveniment del sonor, que tantes coses del cinema ha canviat, havia de

dels films de dibuixos fou instantàniament fructífer. L'atenció dels productors s'accentuà envers aquestes cintes; llur cost creixent, l'amenitat que la música i els sorolls venien a afegir-hi, indicava la conveniència de mobilitzar una major dosi d'enginy a favor d'elles.

L'arca de Noé marca en els anys de l'espectacle barceloní una etapa. Les persones més malhumorades, més tossudes són conquistades. No sols els esnobes, el públic del pati el mateix que el de dalt és conquistat, i allò que era tolerat serà des d'ara exigít. El film de dibuixos és saludat amb visibles riures de satisfacció, completament obligat a tot programa que vulgui ésser complet. Es veritat, la quantitat de films que cal fabricar per satisfer la demanda és massa considerable per venir a exigir sempre originalitat. Tot seguit haurem de patir d'una sèrie de llocs comuns, trucs explotats mil i una vegades, però la importància del gènere és reconeguda per tothom i exaltada en termes de vegades excessius, pels crítics que volen inflar a l'entorn d'aquestes pures diversions tota mena de divagacions d'estètica amb pretensions filosòfiques i transcendents.

En el moment en el qual la tècnica semblava ja totalment depurada, heu-vos aquí que Walt Disney, eclipsant els seus èmuls, ens presenta les seves magistrals cintes en color. El color, que sempre fallà en el cinema, troba ací una utilització deliciosa, en trobar la manera de participar a l'esplendor d'un espectacle fruit d'una sèrie de virtuts convergents. Treballant sota el signe d'un esperit parell a aquell que en altre temps guiava un Perrault, un Andersen, Walt Disney renova totalment l'esperit del gènere i troba una fórmula que és l'encantament dels grans i dels petits. Després de la fantasia pastoral *Arbres i flors*, la humorada mitològica *El rei Neptú*, la rondalla d'*Els gnoms del bosc* i per fi *El papà Noel*, l'amable visió del secret més enlluernador de la infància; quatre petites cintes que són quatre films eters. Cal veure'ls i reveure'ls per convèncer-se del que val el talent d'aquest nou artista que treballa a Hollywood i que ha sabut, en un món carregat de neurastènia i d'actituds ridícules, retrobar un filó poètic que semblava perdut. Tan de bo persisteixi!

Tota la vasta obra dels germans Grimm, el mateix que aquella dels contistes clàssics ja alludits, podria trobar ara una traducció cinematogràfica sense parió. El conte de fades, la rondalla, demanen el seu lloc en el cinema, aquest lloc que Walt Disney amb el seu equip de col·laboradors anònims ha sabut fer tan preeminent.

Walt Disney continua treballant. Es d'esperar que els seus competidors no s'adormiran en aquesta renovació d'un gènere que sembla tenir un destí més noble que aquell a qual l'havien lligat alguns dibuixants més pacients que inspirats.

JOSEP PALAU

PANORAMA

La veritat

Ja hem anunciat que *Le Simoun*, de Lenormand, és traduït al cinema per obra de Firmin Gémier. Aquest cèlebre home de teatre, actualment postor en escena cinematogràfica, considera que la veritat és la primera de les qualitats artístiques, i per això ha rotat els exteriors al desert africà i fins esperà una autèntica tempesta de simun. Hagué d'esperar bastant. Però a la fi, quan el simun començà a bufar, tothom, començant pel mateix Gémier, s'adonà que més hauria valgut no esperar semblant col·laborador. Calgué desartar tots els aparells, que la tempestat de sorra amenaçava inutilitzar per sempre, i es decidí, per imitar el vent del desert, de recórrer als efectes d'una hèlix d'avió. I resultà que aquest procediment quedava molt més natural en el film, que no pas el simun de debò.

Facilitats als desconeguts

Sembla que Hollywood vol combatre la reputació adquirida, segons la qual és quasi impossible que els desconeguts hi puguin arribar a fer alguna cosa. Així, els estudis comencen a donar als figurants l'ocasió de demostrar les seves facultats.

La Fox ha decidit d'escollir unes quantes figurants boniques i fer-los representar un petit paper, però que comporti primers plans i diàlegs. Així hi haurà en cada film un paper almenys interpretat per una desconeguda. El cap de producció, Wurtzel, diu que aquest procediment renovarà les cares que s'acostumen a veure en els films americans. I afegeix que si així es revela, en dos anys, una sola Janet Gaynor, el sistema no sols haurà estat profitós per a la casa, sinó també per a tota la indústria del cinema. Fins ara, tres noies han estat encarregades de papers així: Lucille Porcet, Anita Thompson i Elsie Larson; aquesta darrera, en el film *L'home que gosà*, film inspirat en la vida de Cermak, l'alcalde de Chicago assassinat l'hivern passat.

Pel seu cantó, la Paramount, que l'any passat ja obrí un concurs als Estats Units per tal de recerchar la dona-pantera, a conseqüència del qual contractà cinc participants, anuncia dos concursos, fets extensius aquesta vegada a tots els països de llengua anglesa i fins per a les noies d'altres països que coneixin l'anglès. La finalitat d'aquests concursos és de trobar: primerament, una intèrpret per al paper d'Alicia en *Alicia en el país de les meravelles*; segon, quinze homes i quinze dones «perfectes» per a un film que es titularà *La recerca de la beatut*. Aquest segon concurs serà dividit en nou-cents trenta-set concursos locals en els països de llengua anglesa.

Prince-Rigadin

Sortit del Conservatori amb un primer premi, Prince entrà a l'Odeon; després, aviat, passà a les Varietés de Samuel. Es féu famós, sobretot, en les interpretacions de *Le Roi*, *L'habit vert*, *Miquette et sa mère*. També es dedicà a l'òpera i, per fi, al cinema.

En efecte, en juny de 1909, Prince empenygué, amb el postor en escena Georges

Prince i Mistinguett a les Varietés en 1909

Monca, la sèrie dels Rigadin, que compta amb més de tres cents films de curt metratge. En aquella època, la casa Pathé treia un film cada setmana. Es treballava sempre a la llum del dia.

Aquell actor, que en començar a filmar era conegut per Prince-Rigadin, aviat fou popular sota el seu sol pseudònim. Era l'època de Max Linder. Encara havia d'aparèixer Chaplin, i els films dels actors francesos travessaven l'Atlàntic.

Rigadin féu cinema fins uns quants anys després de la guerra. No obstant, no deixà mai absolutament el teatre; seguia interpretant sovint vodevils a les Varietés, al costat de Max Dearly.

Després, un silenci prolongat i, finalment, l'adveniment del sonor. Rigadin reaparegué, en papers més aviat petits, en films com *Embrassez-moi*, *Sa Majesté l'Amour*, *L'âne de Buridan*, etc.

Hem de dir que no l'hem vist en els seus papers recents i el record que tenim dels seus papers antics és ja un record més que res històric. Com tantes altres coses, el cinema cinematogràfic també ha evolucionat.

Ha mort a seixanta anys, i queda com una figura en la història del cinema primitiu, a arrellenar entre els primers, en data potser el primer, dels personatges còmics de la pantalla.

UNA FIGURA QUE DESAPAREIX

Roscoe Arbuckle «Fatty»

Fa un parell o tres d'anys corregué insistentment el rumor que Roscoe Arbuckle, el «Fatty» popular de la nostra adolescència, havia mort.

El nom de «Fatty» s'havia cotitzat molt feia deu o dotze anys. En l'època heroica i somiadora del balbuceig, el cinema còmic —que fou el que, per las proporcions un xic elàstiques de llargària i per la facilitat de *scenario* i de realització, nodria amb més èxit les pantalles d'arreu—, s'aguantava, pot dir-se, amb aquests tres noms: Chaplin,

tatjava. Una mort sobtada que ningú no havia presentit.

L'art d'Arbuckle era molt menys estilitzat que l'art de Chaplin i de Max Linder. La seva figura i el seu rostre, a desgrat dels trets infantils que purificaven i justificaven, de vegades, la seva actitud, eren ja producte d'una fisiologia barroera, donada als excessos. La fi tràgica de la seva vida ens dona la raó. Si Chaplin ha quedat gràcies a la victòria — en l'expressió del rostre i en la mímica trobarem la nostra millor raó — de l'íntim i del transcendental que no ho dona tot, encara, «Fatty» fracassà per la victòria de l'extern i del fisiològic, del donar més del que es pot donar. I la foguerada ràpida i fugissera de l'art d'Arbuckle és efecte de la mateixa foguerada ràpida i fugissera que pren en el poble quan s'erica en la seva part més baixa la matèria morbosa i delinqüent.

Art impur. En aquells films vells, Roscoe Arbuckle, infant gras, desenvolupava la història malalta del seu art impur, per a la mimsa alegria dels infants anèmics. Els films de Roscoe Arbuckle eren, gairebé tots, filmats en interiors foscos, enmig d'una llum de claraboia o de clínic. L'abillament de «Fatty» accentuava aquesta sensació depriment. Gairebé sempre feia de cambrer en una sordida taverna per a ús dels pobres de lleuita i dels delinqüents de bona voluntat. No pot negar-se a aquest ambient tot el valor humà dels films de Chaplin. Però aquí s'afirma la reacció humana i sobrevé la rialla histèrica. L'imprevist soluciona el film, i veiem els fideus entrebancant-se per arribar als llavis d'un noble ple de fam, embolicant-li els bigotis, i descobrint, enmig dels moviments primaris, el profund desencís de l'ambient. Tal volta estaré equivocac, però per a mi, els films de «Fatty» representen la part més malaltissa que ha deixat la influència italiana, que no està pas encara bandejada del tot.

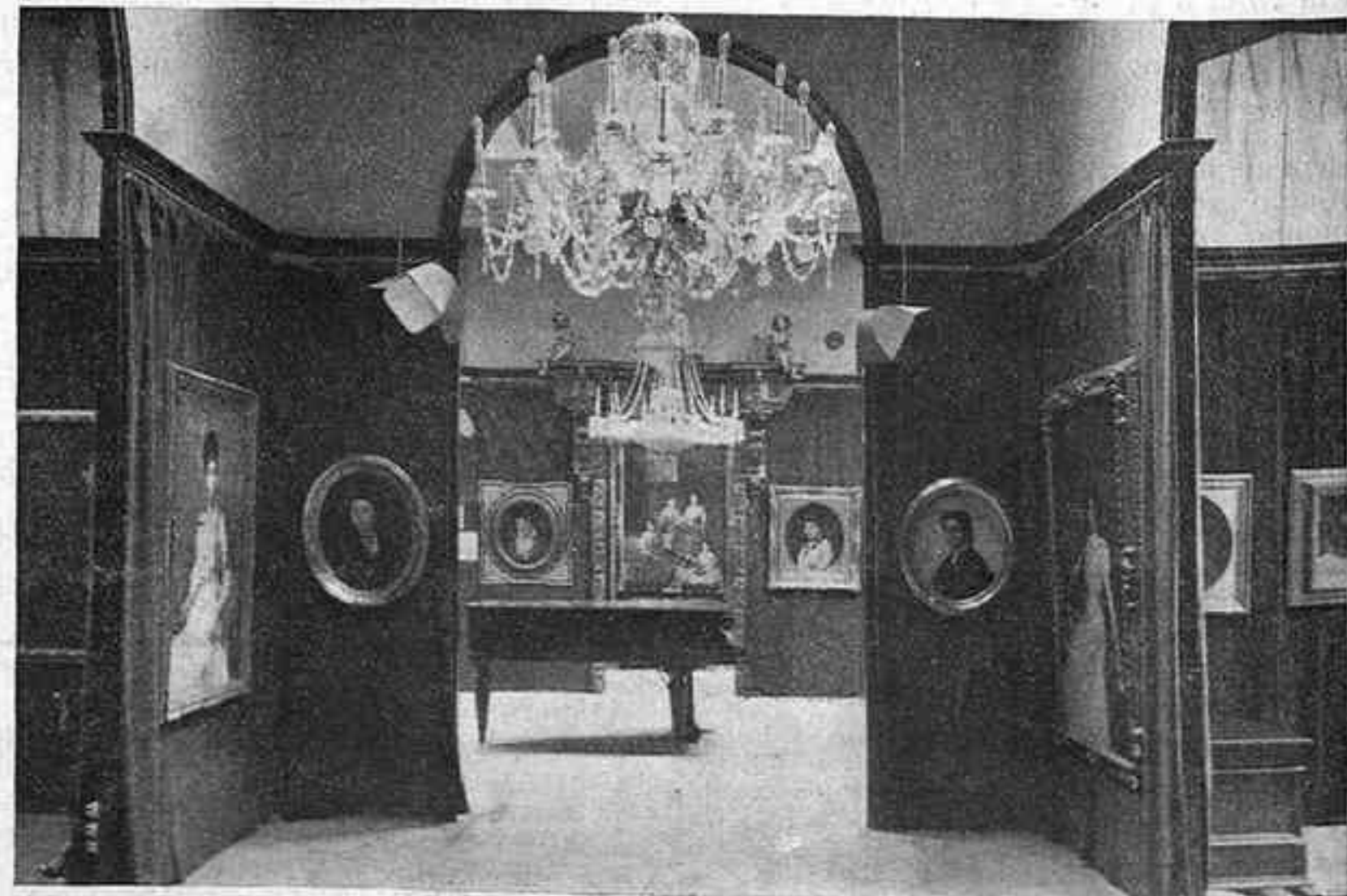
La temporada vinent seran presentats, als locals de Barcelona, tres o quatre films nous del veí «Fatty» amb la tònica de sempre.

El mateix ambient. Ens doldria que fos un altre perquè Roscoe Arbuckle hi era vinculat. El cinema sonor ens reservarà alguna sorpresa, en aquest punt. Ja que Roscoe Arbuckle no ha volgut morir sense deixar sentir la seva veu, demanariem que la veu de «Fatty» tingüés aquell resso que tenen els cristalls quan fan el diàpasso enmig d'un gran túnel i aquella inflexió tranquil·la, exuberant i rosada dels gestos de «Fatty», embullats en un infern de fideus i en una desordenada lassitud de desvaris. Si Roscoe Arbuckle té una altra veu que aquesta, tant se valdrà que hagi nascut per al cinema sonor com que hagués mort amb el cinema mut. L'únic «Fatty», per a nosaltres, serà aquell «Fatty» del cretinisme angelical i golafre que dibuixà l'estampa més pàlida de la nostra adolescència.

IGNASI AGUSTI

Catàleg del I Saló Mirador

Cent anys de retrat femení en la pintura catalana (1830-1930)

Un volum contenint a més a més les biografies dels artistes i 50 reproduccions. Per als subscriptors

6 ptes.
5 »

Exít en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria
Barbarà, 16 *** Telèfon 14186

ACTUALIDADES
Rambla Catalunya, 37 - Telèfon 11701

- Gaumont Gràfic
- Més enllà del Rio Grande
- França Actualitats
LA VOLTA A FRANÇA EN BICICLETA
- Alicante i les seves festes
en espanyol.
- Eclair Journal
Lluita contra la plaga de la llagosta a Arçèlia.

Sessió contínua de 3 tardes a 1 de la nit
Entrada única i pessega
Laborables i festius

PUBLIC-CINEMA
Passatge de Gràcia, 57. - Telèfon 79081
De les 3 tarda a la 1 matinalda

Reportatge Cineac de París

Tercera part de la Volta Ciclista a França
Arribada a París i declaracions de Trueba

Noticiari Fox Sonor
Últimes informacions mundials

lang - Tse - Kiang
Cafè Mágica Movietone

EL TEATRE

TEMA ESTIVAL

La neuràlgia del teatre català

II

Ha esdevingut un tòpic d'afirmació que el nostre teatre pateix de no tenir tradició, la qual, per a qualsevol òrgan de cultura, constitueix una reserva de forces que en un moment de crisi poden salvar-lo.

A tot arreu del món el crèdit literari del país va lligat al seu crèdit dramàtic. No pot dir-se atre tant de Catalunya, per raó que la seva cultura teatral encara no s'ha després dels bolquers. Així i tot, és evident que hi hagué un temps que el teatre fou un dels motors més actius per a impulsar la consciència catalana. La incrementació del renaixement estrictament literari s'accelerà a les primeries d'aquest segle, així que la dramàtica, fins llavors en embrió, començà a formar-se. Per bé que uns anys abans un altre s'havien insinuat gairebé simultàniament, el teatre havia entrat més de dret a l'ànima del poble, qui sap si perquè aquest poble hi trobava reflectit amb més vivesa el seu propi plebeisme. El fet sorprenent que uns comedians, des de l'escenari, li parlessin en la seva mateixa bàrbara llengua, havia de portar com a conseqüència que aquell públic, a poc a poc, s'interessés per a altres manifestacions literàries que, una mica més afinades, maldaven per fer-se sentir amb el baluceig imperfecte dels infants que comencen a parlar. Cal remarcar que fou precisament un dramaturg el qui, concretament i començà a donar universalitat al nostre verb en reformació i qui féu que pel món algú s'adonés que Catalunya tenia una personalitat autèntica.

Des del 1890 al 1910, el nostre teatre visqué una vida pròspera. L'empresa del Romea féu balanços que encara avui meravellen per llur fabulositat. Però els homes d'aquella empresa, regentada per Ramon Franquesa i Comes, es barallaren entre ells i decidiren plejar. De llavors ençà, el teatre començà a donar batzegades i encara no ha retrobat l'equilibri. Hi hagué una època, després d'un buit que féu gemegar totes les plomes periodístiques i assecà moltes gorges d'oradors, que semblà iniciar-se una estabilitat i un retorn als bons temps de les gallines dels ous d'or. L'home que havia fet el miracle de renovar l'alè d'aquell cos en completa asfíxia, àdhuc s'atreví a fer-li tastar aires nous: optimista, el tragué del carrer sòrdid i pestilent on havia llanguit, i el portà a una via ampla i assolada. Però no passà de bell propòsit. El pacient no resistí la prova i, atès per altres mans, hagué de retornar al cau atroïtat de la seva naixença, més malalt que mai.

La fatalitat que pesa damunt la nostra escena pot tant, que àdhuc quan semblava haver trobat l'home amb aptituds per a refrigerar-la, resultà que era un equivocat. Calla, tanmateix, treure'l del carrer de l'Hospital; el que no convenia era dur-lo a un escenari desproporcionat, a una sala esbatajada, sorda, sense gens de confort, on els actors feien la comèdia petant de dents, i els espectadors, hàbils de fred, maldaven inútilment per sentir-los. El fracàs fou rotund. Calgué que l'empresari, en legítima defensa dels seus interessos, canviés cuita-corrents de gènere i en cerqués un altre en el qual fos balder el que diguessin els actors i el qual comptés amb un públic ja format i, per tant, dòcil.

El nostre teatre, doncs, no ha topat, en vint i tants anys, amb l'empresari apte, d'embranchada i ric, capaç de capgirar-lo i de crear-li un públic que li faci possible una vida regular. D'altra manera, a hores d'ara la nostra escena fóra tota una altra cosa i no passaria la vergonya de sentir-se per dessota d'aquelles altres activitats artístiques o literàries que ella impulsà.

Catalunya ha tingut preocupacions per a posseir escoles de formació d'actors; als autors no els ha mancat, ultra l'estímul de la pròpia superació, el de premis encoratjadors; els escenògrafs s'han abocat a balcons europeus i moments hi ha hagut que no han vist millorades les obres llurs; hem tingut directores amb prou inquietuds per a córrer món àvids d'eixamplar llurs coneixements. Però que jo sàpiga, ningú no ha pugat per la creació d'una escola d'empresaris de teatre, tan útil, almenys, com les d'altres ensenyaments tècnics amb mires a perfeccionar indústries de bon tros no tan responsables.

No us prengueu seriosament, com jo mateix no la hi prenc, la suggerència, feta només per a constatar que no tenim ni hem tingut mai empresaris amb la necessària preparació espiritual i econòmica per a evitar que el teatre català visqui a empenes

i en lloc de seguir el ritme de la nostra cultura hagi baixat de to i no hagi pogut, ni de molt, equiparar-se en qualitat a la nostra prosa, la nostra poesia, la nostra pintura, la nostra escultura, la nostra música i àdhuc les nostres ciències.

L'espero que ha convertit en empresaris els actuals — i en dir actuals assenyalo tots els que han comercial amb el teatre de vint anys cap ací — és, si fa no fa, el mateix que hi convertí Frederic Soler, que fou, si no vaig errat, el primer que va fer marxar

Frederic Soler, «Pitarra»

un teatre de comèdies catalanes. Talment com la majoria dels d'ara i com, abans d'ell, ja ho havia fet Piquet, per bé que per a l'Odeon el català era una mena de plat de segona taula —, Pitarra arrendà un teatre i contractà uns comedians per a poder estrenar les seves obres. La petita diferència que hi ha entre el cas de l'autor de *Les joies de la Roser* i el d'alguns dels empresaris de la nostra època, consisteix en el fet que Pitarra estrenava obres originals d'ell o bé per ell col·laborades, mentre que els segons estrenen obres adquirides en propietat a llurs autors estrangers i fetes traduir a un preu módic. Des del punt de vista mercantil, la base del negoci és, doncs, la mateixa.

Aquest gènere d'empresaris, resulta, de fet, una de les poques tradicions que té el teatre de Catalunya, puix que sense haver de forçar la memòria faríem de seguida una bona llista amb els noms dels que s'han succeït l'un a l'altre, emposos per aquesta restringida i particular visió del negoci.

I heusací un de tants dels punts neuràlgics que handicapan el teatre català. Car els empresaris de la mena dels al·ludits només tenen fe en les obres seves, i quan cedixen el cartell a una d'aliena ho fan a contrària, segurs que perden el temps, i s'hi resignen per tal que la gent no bescanti, que els periòdics no remuguin. I l'autor veritable, per prestigiós que sigui, resta limitat al trist paper de comparsa, d'acompanyant, de portador d'atxa, com diu pintorescament el poble.

I ventura encara que l'empresari, amarat d'esperit tot paternal, no imposi normes, no exigeixi gèneres, no rebutgi l'obra perquè el galan o la dama no poden lluir-s'hi, o perquè la dama jove o el galan jove s'hi lluirien massa; i no obligui a fer baixes concessions al tarannà del públic, al qual, per quedar bé davant l'autor, titlla d'idiota; sense reconèixer, no cal dir, que el propaga el cultiu de l'idiotisme, posat que en lloc de fer algun esforç per a alçar una mica el nivell dels espectadors, ell mateix ha acabat per situar-se al dessota d'aquest nivell.

Això tocant a la gestió diguem-ne artística. Quant a la part financiera, la cosa pren proporcions de tragèdia. Perquè cal, per damunt de tot, recollir amb les entrades de la setmana les dotze o catorze mil pessetes que es necessiten el dilluns per a cobrir les despeses. I amb aquest imperatiu per davant, qui està per falòrnies?

I ara he de repetir el que vaig dir en l'article anterior: aquest empresari, que a fi de comptes es juga els seus diners o els que li han confiat, té tota la raó d'anar a la seva. Però també en tenim una mica els que creiem que el teatre català necessita ésser regit amb unes altres ambicions si aspirem que es refaci i ocupi un lloc adient als moments que vivim.

AVELÍ ARTIS

LLANTERNA TOT D'OASIS

El teatre, qüestió d'Estat

El teatre està amenaçat, es troba en perill greu, sent la crisi més que cap altra cosa: en dues temporades, les recaptacions han baixat un 58 per cent. A més a més, el cinema ha aportat modificacions en els costums i l'esperit dels espectadors. I encara una tercera raó: la manca d'unitat, l'absència de disciplina, la pèrdua de l'esperit de cos que ha conduït tots els seus membres a organitzar de bona fe una veritable desorganització oficial. Aquestes són, segons l'actor Louis Jouvet, les causes principals de la crisi del teatre.

El conegut actor es queixa de la legislació teatral com d'un mal fix, veritable, i de tot d'altres mals que canvien segons les èpoques, les modes, etc. Troba que hi ha massa societats, associacions i organitzacions que volen guarir els mals professionals; precisament perquè n'hi ha massa i cada una només veu un aspecte, un fragment del problema, no hi ha manera d'arreglar res, oposant-se sovint els interessos d'un agrupament als dels altres.

I, des de les amples pàgines del *Temps*, Louis Jouvet es pregunta: «No és potser a aquesta destrucció del sentit i de la definició de corporació, a l'absència de confraternitat i de solidaritat, a l'oblit de l'afeció professional, a la mort de la passió per la cosa teatral, que cal imputar el sentiment de malestar i de crisi que ens fa pendre les vicissituds del nostre ofici per un mal veritable?»

Però... un remei? No creu en els canvis sobtats i profunds, ni es té per prou foll per trobar una solució. Però llença de totes maneres que només les decisions o les evolucions polítiques poden fer alguna cosa per a modificar la situació del teatre.

«El teatre és avui un afer d'Estat. Ara manca saber si l'Estat vol ocupar-se dels afers del teatre.»

«La importància d'aquesta indústria és d'interès públic; el seu art, la seva propaganda, la seva influència sobre la cultura i sobre l'educació, la calma i la confortació que aporta en moments tèrbols, ja han estat l'objecte de la sol·licitud d'altres països on el teatre és menys gran que a França.»

«No seria possible que l'Estat, no limitant la seva sol·licitud als camins de ferro i a les companyies de navegació, pugui d'aquí un quant temps atorgar una certa atenció a una mena d'empreses en les quals altres països han vist i trobat un element que no és molt menys necessari al poble que el pa?»

«Cal que l'Estat treballi en la reconstrucció d'una corporació del teatre.»

El barber artista. — No, decididament, avui no estic inspirat.

(The New Yorker)

No tots els espectacles són divertits. Gossaríem dir que predominen els avorrits. Tots heu assistit a una vellada de boxa o a una cursa de braus, oi? Quantes vegades us hi heu divertit? Poques, no és veritat? Per contra, estem segurs que us hi heu avorrit gairebé sempre. A nosaltres ens ha passat el mateix. Ara que, molt sovint, quan més ensopits estàvem i que el nostre avorriment esdevenia lentament mortal de necessitat, un swing o una esquivada d'un negret genial, unes veròniques o uns naturals d'un gitinet inspirat, ens han aixecat violentament

taula de consumacions que ningú de nosaltres no havia demanat; l'Escudero i un servidor. Els dos guitarristes tocaven. Els altres portaven el son. Es a dir, marcaven el compàs amb les mans. La Carmencita era la més valenta. L'Escudero, Déu n'hi doret també. Les palmas d'ambdós eren una bateria desesperada. Tenien el so extra-dry de les castanyoles o el soroll sec de les dues fustes del *clackman* cinematogràfic. Sovint, Escudero portava el son amb les ungles. I les sonoritats inèdites que n'extreia meravellaven la concurrència. De vegades, guitarres

Escudero (a l'esquerra) i Carmita a Montreal

del seient i ens han fet exclamar: «Ja no hem perdut la tarda o la nit! Aquest cop o aquest passe ja valen les pessetes que ens ha costat l'entrada!» El que acabem de dir dels toros i de la boxa es pot aplicar perfectament al cinema, al teatre o a qualsevol altra diversió. I aquests pocs moments bons, que animen sovint els espectacles mediocres, són una illa de verdor en mig d'un desert àrid. Un oasi agradable. Darrerament, perduts en el desert dels espectacles estivals, hem ensopegat amb tot d'oasis així de reconfortants. Ací en van alguns.

Aquest any, Vicente Escudero es va enamorar de La Feria. Ni una nit dels dotze dies que va sojornar a Barcelona vàrem deixar d'anar-hi. La Feria és una casa de vins que hi ha al carrer de Guàrdia davant de Cal Juanito El Dorado. Abans, es deia La Nueva Pastora. Ara, en canviar d'amo, aquest, un flamenc i ex-periodista, l'ha batejada així. Per què l'Escudero se'n va enamorar? Simplement, perquè el seu ídol, la Carmencita Amaya, hi estava contractada per a animar les jergues. Però jo no m'hi vaig divertir pas gaire. Ho confesso sincerament. En efecte: a La Feria, l'espectacle no tenia gens de varietat. Era francament monòton. Vegeu-ho. Cada nit érem els mateixos. Carmencita i el seu pare, el guitarrista El Chino; Manolo, un altre guitarrista; María del Rocío, una balladora; dues cambreses del pes fort i impertinents, una valeciana i una nordafricana, l'única missió de les quals consistia a anar omplint la

son emmudien sobtadament. El terrabastall sonor es convertia de cop i volta — contrast violent — en silenci sepulcral. Silenci tan inespèrat i tan impressionant com aquelles immobilitats absolutes que Escudero intercala en el moviment desencadenat dels seus balls... Tot això, la primera vegada fa una certa impressió. Però si us ho fan passar cada nit, embafa. I a mi, aquella persistència rítmica ja començava a aclaparar-me.

Però una nit, lloat sia Déu, es va presentar Gabriela la Gaditana, una gitana que havia ballat flamenc amb els propis àngels, però que ara, a seixanta anys, no és ni ombra del que era. La Gabriela es va assegurar entre nosaltres. Va començar a beure *chatos*. I en una gerga abominable, barreja de *romano* i d'andalús, en un flenguatge pintoresc i imatjat, subratllat per una mimica enlluernadora, ens va tirar entre cap i coll les coses més extraordinàries i més divertides que he sentit. Imatges absurdes. Poesia desconjuntada. Sobrerrealisme pur. Si us dic que del sexe masculí en diu, amb un sentit còsmic sorprenent, la *naturalza*, ja us fareu càrrec de la fantasia il·limitada d'aquesta vella genial.

Fins que, cansada de xerrar pels descoberts, la Gabriela va engegar amb una despreocupació insolent: *Vamo a ve! Música, que eso e una fulinaria!* Obedients, els guitarristes començaren a fer parlar les cordes. Les mans dels assistents, palmell contra palmell, els secundaren amb convicció. I, de sobte, la Gabriela s'aixecà de la cadira d'un bot perfectament animal. La posició de sortida que adoptà no podia ésser més estatuària. Era tan *elancée* i tan graciosa com l'Ocell de l'escultor Brancusi. Quan la Pastora Imperio iniciava un ball no ho feia pas millor. I aleshores, la Gabriela ens obsequià amb uns quants *desplantes por alegrías* que foren de les coses més plenes de gràcia i més riques d'estil que hem vist en ball flamenc. La col·locació de cap, braços i mans, cos, cames i peus era impecable. Sense defecte. Les torsions dels dits tenien una flexibilitat sorprenent. Les munyques i els braços es torçaven amb una gràcia acabada. Una força interior feia ondular el cos, de la mateixa manera que el vent fa ondular les aigües. Els peus repicaven a compàs amb precisió. I el cap, els ulls, vivíssims, la boca, ballaven amb idèntica gràcia i el mateix estil. L'Escudero se'n feia creus... Això, però, va durar pocs minuts. Esgotada, la Gabriela es desinfià i es tornà a assegurar feixugament... Els anys hi són. Però aquells breus moments d'una intensitat punyent compensen amb escreix la monotonia desesperada de les nits de La Feria. Són un oasi frondós en mig del desert del son inacabable...

Com prometiem en el títol — *Tot d'oasis* —, volíem parlar-vos d'altres coses vives que hem trobat escampades per l'estandardització morta i enterrada que impera en els cafès-concerts del Paral·lel. Volíem parlar-vos d'altres oasis tan rics de vegetació com aquest. Com que la cosa s'ho val, ja ho farem un altre dia, si Déu vol. Avui, el nostre entusiasme per la Gabriela se'n va menjar tot l'espai de què disposem.

SEBASTIÀ GASCH

Un present?
Cap de tan oportú com el d'un objecte de cristall i argent combinats per un veritable artífex.

JOIER

J. ROCA

Rambla del Centre, 33
Passatge Bacardí, 2

A les GALERIES SYRA trobareu els presents de més bon gust i qualitat
Diputació, 262 - Telèfon 18710

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

AFISA

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIUS

LAIETANA, 18, PRAL. B. - BARCELONA

LES LLETRES

ELS LLIBRES

J. Navarro Costabella, *El Bé i el Mal* (Edicions Proa). — Pere Bohigas, *Resum d'història del llibre* (Col·lecció popular Barcino).

La llista d'obres de Navarro Costabella que hi ha a la contraportada de la seva darrera novel·la, junt amb les dates que precedeixen cada títol, acrediten, si més no, una cosa prou important: la tenacitat incansable que posa l'autor de *Samuel* en la seva tasca literària. Ha enfocat de bon començament cap a la novel·la l'aplicació dels lleures que li deixen les seves activitats periodístiques, i l'esforç que representa escriure una obra de les dimensions d'*El Bé i el Mal* pot esmerçar-se un dia amb resultats fallagüers per a l'autor i per a la literatura catalana.

La història d'un home que es debat entre el bé i el mal, entremig dels episodis de la vaga revolucionària barcelonina del 1902, és, tanmateix, un tema ple de suggestions. Han estat totes elles aprofitades per l'autor? Quan comenceu el llibre i us sentiu submergits en aquella atmosfera espessa del carrer de Ponent i les seves fàbriques sorolloses de començaments de segle, teniu la il·lusió de trobar-vos amb una novel·la d'ambient en la qual les masses obreres, amb les seves revoltes i els seus dolors, siguin protagonistes de l'acció. Navarro Costabella, però, s'estima més desentendre's de tots els personatges que només apunta externament en els primers capítols, i concentrar tot l'interès de la narració en Miquel, el seu pare Artur i Helena. Un jove obrer, plena l'ànima de tots els afanyos de millora i justícia social que empenyen el proletariat en aquella hora de començament de segle, es troba, enmig de la vaga que ell ha contribuït a desfermar, i que després, amb els seus dubtes i escrúpols, es resisteix a admetre, embolicat en una aventura d'amor i de gelosia, platònica, però ferotge, envers Helena, l'amistancada del seu pare, i envers aquest. D'ençà del moment en el qual aquest element amorós, acuradament disressat als ulls del protagonista per un odi instintiu, s'introdueix en la narració, la vaga i tot l'ambient obrer desapareix, i només, en alguns capítols que trenquen violentament el constant soliloqui de Miquel, reapareixen episodídicament. Anarquistes rabiosos, obrers «grosos» — el mateix pare de Miquel, assassinat en el curs de la vaga —, i d'altres personatges una mica despitats, fan de figures de fons d'aquesta narració en la qual la persistent divagació del protagonista es teixeix a l'entorn dels dos temes eterns: odi-amor, el bé i el mal que polaritzen tots els instints i totes les voluntats.

Però aquesta divagació i aquest obscur afany d'evasió que mena els passos incerts de Miquel no poden tenir altre desllorigador que en la mort. L'autor ens hi duu a través de planes que s'allargassen i que esdevenguin penoses per la monotonia del tema. Alguns capítols intercalats únicament per a dilatar l'obra, com aquell de la fugida del governador, les intervencions massa teatrals i poc explicades del demagog professional, la dona i la criatura recollides en el Passeig de Colom, interrompen inútilment l'acció i no l'alleugereixen pas. I altrament, la mena de romanticisme innocent en el qual l'autor fa caure la seductora Helena sembla gratuït, com és absurd el deambular sense fi del pro-

tagonista a través de Barcelona. Navarro Costabella sembla temptar en el seu estil narratiu aquella mena de realisme poetitzat que fa un dels encisos dels novel·listes moderns alemanys — Wassermann, Zweig —, però que és molt difícil d'assolir sense un domini absolut de l'idioma i de tots els recursos psicològics que fan d'una novel·la, àdhuc mancada d'argument, una unitat compacta i bategant. L'autor d'*El Bé i el Mal* no defallirà, però, si ha emprat aquesta ruta amb-

Impressió de Barcelona, 1686

ciosa. I és molt possible que un dia o altre hi reixi.

Escriure una història del llibre, encara que sigui resumida, és una tasca difícil per la prolixitat del tema i l'apassionament que els seus erudits hi posen. Pere Bohigas ha sabut posar la seva competència i la seva documentació al servei d'una obra extractada que té totes les qualitats exigides en un tractat de vulgarització com són els manuals de la *Col·lecció Popular Barcino*. Ell us descriu tots els sistemes dels quals han estat produïts els llibres en l'edat antiga, els rotllos i els còdexs de pergami i de papirus, les biblioteques dels romans, els manuscrits copiats pels monjos en l'Edat mitjana, de Cassiodor ençà, tota aquella munier de copistes, miniaturistes i relligadors que salvaren el que pogueren de les restes de la cultura greco-romana. I, al Renaixement, el gran esdeveniment que haurà de canviar la fesomia cultural del món: la descoberta de la impremta de tipus mòbils. Hagí estat Gutenberg, Janszoon, Waldfohnel o un altre el primer que hagi imprès llibres amb tipus fosos i premsa (Bohigas exposa les diferents tesis, sense prendre gaire partit en la polèmica inacabable) i hagi estat la primera impremta de la península a Barcelona, o a València i a Saragossa (la *Gramàtica* de Mates impresa per Gherline en 1468 és el cavall de batalla de la tesi barcelonista, la més compartida) el fet és que la invenció de la impremta i el descobriment d'Amèrica són dos fets que omplen aquell segle xv i que canvien el curs de la història d'Europa. Apareixen els grans mestres de la impremta i de l'edició, els Jensen, els Aldus, els Plantin, els Elzevir, els Ibarra, els Bodoni, els Amorós, els artistes de l'edició i de la fosa de tipus. Vénen períodes de decadència o estancament i noves revifalles del gust en les arts gràfiques. El segle XIX inicia la mecanització de la impremta i la difusió de l'edició. Aviat aquests dos oficis que fins ara eren inseparables es fan independents. El diari neix i els procediments gràfics es perfeccionen. Es creen arreu del món biblioteques públiques, en les quals els llibres ja no han d'ésser encadenats.

Avui tots els indicis semblen assenyalar una renaixença de les arts del llibre. Impressors i relligadors tenen de nou aquell afany de bellesa que creava les grans obres dels Elzevir. Neixen nous tipus de lletra, creacions d'artistes especialitzats (professor Bernhard, el pintor Weis, etc.), alguna de les quals, com aquesta lletra *Futura*, que impressors, diaris i revistes de tot el món han fet popular, pot fer passar el nom del seu autor, Paul Renner, a la posteritat com a un dels intèrprets de la nostra època... Pesí a tots els mals averanyos dels pessimistes, la continuació de la història del llibre, i del bell llibre, que és el que millor es mereix la història, sembla assegurada per ara. I la lectura d'aquest manual, copiosament il·lustrat, de Pere Bohigas, pot contribuir a fer-nos mirar amb un nou interès i amor aquesta renglera de llocs, luxosos o modestos, dels llibres afilerats a la biblioteca de casa.

RAFAEL TASIS I MARCA

NOTA. — Pere Bohigas cita Louis Jou com un il·lustrador francès. Cal dir que Jou és català. Però cal dir també que està completament descatalanitzat.

VARIETATS

«L'Olimp capgirat»

Sota el títol de *L'Olimp capgirat*, la *Berliner Boersen Zeitung* ha publicat un suplement literari explicant per què el Tercer Reich ha fet cremar les obres dels escriptors alemanys més cèlèbres. Heus-en ací alguns extractes, que, cal dir-ho, no són pas un gran model de crítica literària.

Thomas Mann. — Representant d'un liberalisme pacifista la floració espiritual del qual és expressada en el principi amorat de l'art per l'art. Va pronunciar una «allocució alemanya» i després se'n anà a París, a tirar-se en braços de la «civilització fraternal (quina diferència inconciliable, àdhuc en els termes, entre les dues concepcions de la cultura!) i cercar la reconciliació dels pobles. La més «noble» de les seves obres, *Walsungeblut*, insulta un tresor de llegendes alemanyes. I no és pas un error de joventut, sinó que Mann ja tenia una certa edat quan aquest llibre fou publicat.

Emil Ludwig. — Enemic feroç de tot el que és alemany. Ha escrit un llibre reconeixent la tesi de la culpabilitat alemanya; ha pintat el kaiser d'una manera que dona raó als nostres enemics; ha lluitat contra l'ombra de Bismarck per tal de reduir-la a la mida de la humanitat banal. La seva obra constitueix l'escena final de l'època liberal i progressiva. El que és sincer en Ludwig és el seu ressentiment, el seu odi (nascuts del sentiment de la seva inferioritat) contra tot allò que la joventut alemanya d'avui respecta.

Heinrich Mann. — No ha combatut la colla de la postguerra ni fa fraseologia i les beutats de façana dels homes que pretenen dur la felicitat a la humanitat. Ha preferit les paraules mentideres d'un fals humanitarisme al desig del poble que vol romandre, sense frases, sobre la terra de la seva pàtria donada per Déu. Ha descrit l'eroticisme desencadenat, sense condemnar-lo.

Fritz von Unruh. — Entre el tronar dels canons de Verdun, moment decisiu, traï la vella cultura. D'ençà de la guerra, tot declina en ell: substància, imatges, llenguatge. Què li resta en el desert de la seva ànima? Una vanitat folia, un desig de fer-se remarcar. És un actor sobre una escena imaginària, un «jo» ple de vanitat davant d'uns seients que es buiden ràpidament.

Stefan Zweig. — Ha pretès parlar de Kleist, de Hölderlin i de Nietzsche, dels profetes més nobles i audaciosos d'Alemanya, i els ha rebaixat, el primer, dient-li onanista; el segon, foll perquè no pogué establir mai contacte amb una dona; el tercer, dient que la seva obra és el producte d'un síl·licat atacat de paràlisi general. En canvi, ha dedicat un llibre a Fouché, aquest «traïdor consumat», «monstre de la intriga», i l'ha trobat el prototipus del polític. No sap que un polític de debò s'eleva i es fa gran entremig del poble.

Erich Maria Remarque. — No solament rebutja la guerra, sinó que es posa enfora de la solidaritat que lliga tots els alemanys. El poble alemany no ha estat mai tan profundament conscient d'ell mateix com durant la darrera guerra. Però Remarque no ha tingut la força de suportar-la com un moment del destí alemany. Plany la generació destruïda per la guerra, però així només és fraseologia i l'expressió d'un descontent personal.

Oració fúnebre per a Alfred Kerr. — La darrera vegada que hem vist Kerr, era en una representació teatral. Abans de l'espectacle, posava al públic la seva figura vanitosa i posava d'home important. Es representava l'obra d'un francès. Era en temps de l'ocupació renana. Tots els demòcrates estaven encantats, oblidant els esdeveniments de Renània, i Kerr també! L'endemà, Kerr no es descuidà de lloar l'obra des del *Berliner Tageblatt*.

Opinió de coneixedor

Georges Simenon és glorieja de no necessitar més de quatre dies per escriure una novel·la. Sigui com sigui, el fet és que, des de fa uns quants anys, el fecund autor de novel·les policiaques en publica una cada mes.

Es diu que una vegada, davant de Simenon, es parlava de Pierre Gaxotte, redactor en cap de tres diaris, director d'una col·lecció i historiador parcialíssim, que publica un llibre cada tres o quatre anys.

—No sé com s'ho deu fer! — exclamà Simenon amb l'accent de l'admiració més sincera.

El pare de 1880. — Voleu tornar a anar al museu de figures de cera? Si a penes fa quinze dies que us vaig dur a veure el panorama!

(Punch, Londres)

HOMES

Nicolau Maquiavel

El Príncep és un dels llibres que ha estat més discutit: més denigrat i més enlairat. Primerament fou denigrat sobre tota ponderació; és antimacquiavèls es succeïren l'un empaitant l'altre. La glòria de Maquiavel no arrenca fins el segle XVII; els que es posaren a lloar Maquiavel, per no ésser menys que els seus detractors, ho feren també sense mesura i hagueren, encara, d'erigir-li un panteó notable.

Tot això ja fa algun temps que sembla que s'ha acabat.

Avui parlar de Maquiavel és fer-ho amb

Segueix: serà molt útil que semblis piados, fidei, humà, íntegre i religiós, ja que l'home jutja més pels ulls que pels altres sentits. I afegeix també: i fins serà útil que sigueu en veritat aquestes coses sempre que quan calgui — per suprema necessitat, diu textualment — s'estigui resolt a deixar-ho d'ésser.

Altres coses podríem trobar que les podríem dir amb la cara ben alta i exposats sempre a rebre una ovació: Res millor que el poble estigui content del seu govern, la qual cosa és indispensable per mantenir-se al poder. Amb això no pot triomfar cap conspiració. Convé satisfer més al poble que l'exèrcit perquè el poble pot més que l'exèrcit. I *El Príncep* acaba amb una invocació a la llibertat d'Itàlia i amb un anatema contra els estrangers que es disputaven la Itàlia. Perquè Maquiavel era un gran patriota, com Dant i Petrarca.

Si un anglès, el cardenal Polus, fou qui primer arremeté contra *El Príncep* veient-hi àdhuc la mà de Satanàs, un anglès, lord Cowper, fou qui començà a cantar-ne les excel·lències i a entusiasmar-s'hi.

En canvi Espanya ha contribuït a la justícia que se li fa avui. El català Josep Pin i Soler — que de Reus estant llençà la *Crida* burlant-se de la pretensió de l'Institut d'Estudis Catalans d'imposar unes normes ortogràfiques — traduí, al català, *El Príncep* i en el próleg que hi posà ja ens parla d'un Maquiavel bon jan, inofensiu, patriota i desgraciat com pocs. Angel Ganivet ha escrit: «Era un buen hombre, como hoy diríamos; un excelente patriota, enamorado de la idea de la unidad de Italia, deseoso de que su patria fuese grande y fuerte como las demás y convencido de que su idea no podía realizarse por medios distintos de los que sus adversarios empleaban. Maquiavelo ha recogido la odiosidad que acompaña a los pensamientos tortuosos y pèrfidos por haber escrito, sistematizándolo, lo mismo que en su tiempo practicaban príncipes tenidos por muy cristianos.»

Les paraules de Pascual Villari, que mai no ha existit ningú menys maquiavèlic que Maquiavel, el qual va dir sempre tot el que volia dir, i que més fàcil és timplar-lo de cínic, avui són completament acceptades.

Per acabar doneu una mirada a la vida de Maquiavel. Pensador actiu i profund i polític especulatiu al servei de la República de Florència. Enviat d'emissari a la Romanya, s'entusiasma amb Cèsar Borgia — el fill d'Alexandre llavors papa — i amb Plutarco. S'entusiasma amb el Borgia per retrobar-lo després, a Roma, presoner i fracassat del tot. Intenta organitzar una gran milícia per creure que els exèrcits mercenaris són la ruïna d'Itàlia. Vol separar l'enemic — Pisa — del mar, desviant el curs de l'Arno. Cau la República i pugnen els Medicis, i per massa republicà se'l separa de tota dignitat i encara se l'empresona. Ha de viure completament aïllat. Caça va al bosc a enraonar amb els llenyataires. A l'ombra d'una parra llegeix Dant, Petrarca, Tíbul i Ovidi, «les aventures dels quals — diu en una carta — em recorden els meus propis amors». Acabada la lectura, cap a la taverna. Després de dinar, altra volta a la taverna a jugar als daus i sentir la gent del poble. I a la nit a escriure, no sense abans haver-se despullat de les seves miserables robes i haver-se vestit amb la toga de canceller. Així va escriure *El Príncep* alternant amb comèdies i altres coses obscenes, buscant amb això — s'exculsa — el consol de la seva dissort. Al cap de set anys d'aquest allunyament, se li confia algun treball com la fortificació de Florència (és plans d'aquestes fortificacions els feu Miquel Angel). Per últim cau en els Medicis i torna la República. I Maquiavel que havia servit dotze anys la República, que havia estat empresonat pels Medicis, que a l'edat de quaranta-set anys fou arrossegat per terra sis vegades per causa de la República, ara que torna la República me'l declaren amic dels Medicis pel fet d'haver-los escrit *El Príncep*, on sempre parla com a republicà, on va contra els nobles i on per bé que tracta de captar llur benevolència, no cau en l'adulació, ans els combat durament. Per haver escrit *El Príncep*, que no li havia dut cap benefici ni mig! És nomena canceller un home nou i es rebutja Maquiavel.

Al cap de dotze dies justos d'aquest nomenament, Maquiavel moria. No n'hi havia per menys.

RODOLF LLORENS

TENNIS

Llegeixi, estudiï les obres dels campions Cochet i Lacoste. Acaben de publicar-se. Assortit únic de llibres francesos i nacionals sobre Tennis.

Llibreria Francesa
RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10
Sucursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

The Majorca Sun
and
The Spanish Times
El més important setmanari anglès que es publica a Espanya. Llegit per tots els anglesos i americans

25 cèntims en tots els quioscos

ADQUIRIR EL NÚMERO D'ESTIU DEL D'ACÍ I D'ALLÀ

Magazine català
Articles de Rosend Illates, F. Cambó, Carles Soldevila, Visconti de Gáliz, J. M. Guiera Viatges, Camping, Platges, Esports, Modes
Tot allò que escueu en número d'estiu

Preu: 5 pessetes

Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

LES ARTS I ELS ARTISTES

Santa Maria de Vilabertran Indiferència per l'escultura?

La col·legiata de Santa Maria de Vilabertran està enclavada a uns tres quilòmetres de Figueres, en el poblet del seu nom, del qual és l'església parroquial.

Aquest conjunt d'edificis, compost de l'església, el claustre i l'abadia, fou aixecat i dirigit per l'abat Pere Rigualt o Rigual, nascut segons sembla, al mas Sitjar, situat en terme d'Espolla. Entre 1064 i 1094, aquest baró treballà, amb les seves pròpies mans, fent de peó i tot, en la construcció de la col·legiata, a la qual dedicà tota la seva vida

xii que és consagrada i en aquest temps l'arquitectura romànica a Catalunya entra en un període de perfecció i enriquiment que és el que en la història de l'art s'anomena el segon romànic.

Cal notar que l'escultura sols està representada per petites estilitzacions dels capitells de palmeta, i només en els de les columnes adossades als murs entrant a l'absis. Dintre d'aquest, la decoració ornamental és a base d'una gran faixa d'arquacions sostingudes per esveltes columnes; aquesta orna-

aparedar novament l'esvoranc, de manera que fou sumament difícil d'endevinar l'existència de la caixa en aquell lloc, ja que es confonia amb una simple paret mestra.

Ara manca observar si a l'altra banda, la que no podem veure, hi ha també llegenda, puix que en la tapa n'hi ha una d'il·legible i d'un caràcter de lletra més antic que el de la inscripció pròpiament dita.

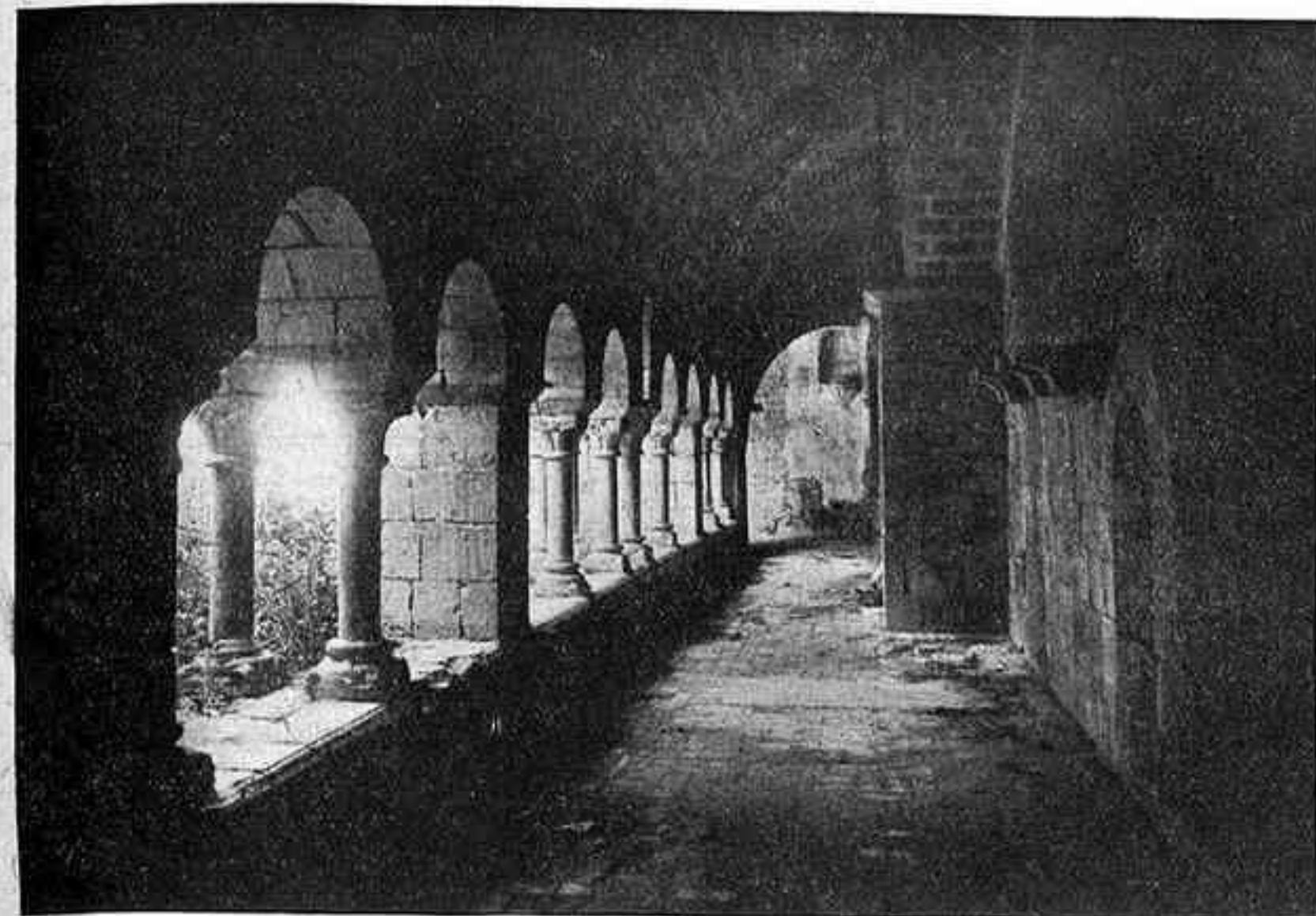
Dintre la sagristia vella es pot observar un capítell i un lleó gòtic de pedra, segurament per sostenir alguna caixa sepulcral, potser la de l'abat Rigualt.

A la sagristia nova hi ha dos grans armaris, plens de pergamins i papers, procedents, segons sembla, de l'antic arxiu del monestir. Entre ells, hi ha una mena de dietari on s'annotava tot el que d'important s'esdevenia a la comarca i fora d'ella i tot. Potser aquest volum formava part de la col·lecció mencionada per Pella i Forgas (*Historia del Ampurdán*, cap. XXXV, pàgs. 742 i següents), que ara es troba a la Biblioteca Universitària de Barcelona. Diu l'esmentat historiador:

«A mediados del siglo pasado [el xviii] publicabase cierto periódico de noticias de diferentes partes venidas a Barcelona, y en la biblioteca del monasterio de Vilabertran los monjes formaban sendos volúmenes con números de ese semanario, que encuadernaban cuidadosamente después de leídos y discutidos. Parecióle, sin duda, al monje bibliotecario que también tenían importancia las cosas que pasaban en esos campos ampurdaneses, entonces olvidados, y así añadió modestamente en los bordes del periódico algunas notas marginales inapreciables.

«Las milicias de Castilla que pasaban por Figueras — dice uno de esos apuntes escritos en lengua catalana — iban por fuerza. En San Celoni desertaron 600 hombres, por ello después les quitaron la llave de los fusiles y los paisanos guardaron el camino real para evitar que desertasen, y aun iban varios atados; así pasaron unos 6.000 hombres. Hoy, día 12 de octubre, han pasado 900 hombres de las mismas milicias; sobaba la recia la tramontana, que movía y hacía sonar las campanas; era el temporal deshecho y horroroso, cubiertas de nieve las montañas y oyéndose de todos los campanarios el toque del mal tiempo.»

El quadro de la situació sota el primer

El claustre de Vilabertran

i tots els seus cabals. Els magnats de l'època ompliren el monestir de donatius i privilegis, i segles més tard, els bisbes de Girona hagueren de posar fre a les demostracions de veneració i pietat de que era objecte el seu fundador.

En aquest temple, en 1295, es celebraren les noces de Jaume II d'Aragó i Blanca de Nàpols, filla de Carles II de Sicília, segons ens ho conta Muntaner en el capítol CLXXXII de la seva *Crònica*. En el llibre d'òbits es troba la inscripció de Dalmat de Creixell, que morí a la batalla de les Naves de Tolosa, i fou portat al sepulcre pels reis d'Aragó, Navarra i Sicília. L'abat de Vilabertran, Cosme Damià Hortolà, representà Catalunya en el concili de Trento, i un altre abat, segons Pella i Forgas, prestà ajuda al rei Felip III de França quan la invasió francesa de 1285.

L'església fou consagrada l'any 1100 pels bisbes de Barcelona, Girona i Carcassona. Envers 1069 havia tingut lloc la donació d'uns terrenys, a l'esmentat Pere Rigualt, per a construir-hi una església i establir-hi una comunitat de la regla de Sant Agustí. Són signataris de la donació, els bisbes de Carcassona, Girona i Barcelona, l'arquebisbe de Narbona i Pons, comte d'Empúries. Aquest monestir no és l'únic de l'esmentada ordre, ja que al mateix segle es funden, anteriorment al de Vilabertran, els de Lladó, Ullà i Peralada. Segons Villanueva (volum XV, pàg. 29), a Vilabertran havia existit un poblat romànic amb una església que havia rebut molts delmes i primícies, i la protecció d'una dama anomenada Guidenelis.

Joaquim Folch i Torres, en un article publicat a *La Veu de Catalunya* fa cosa de quatre anys, deia:

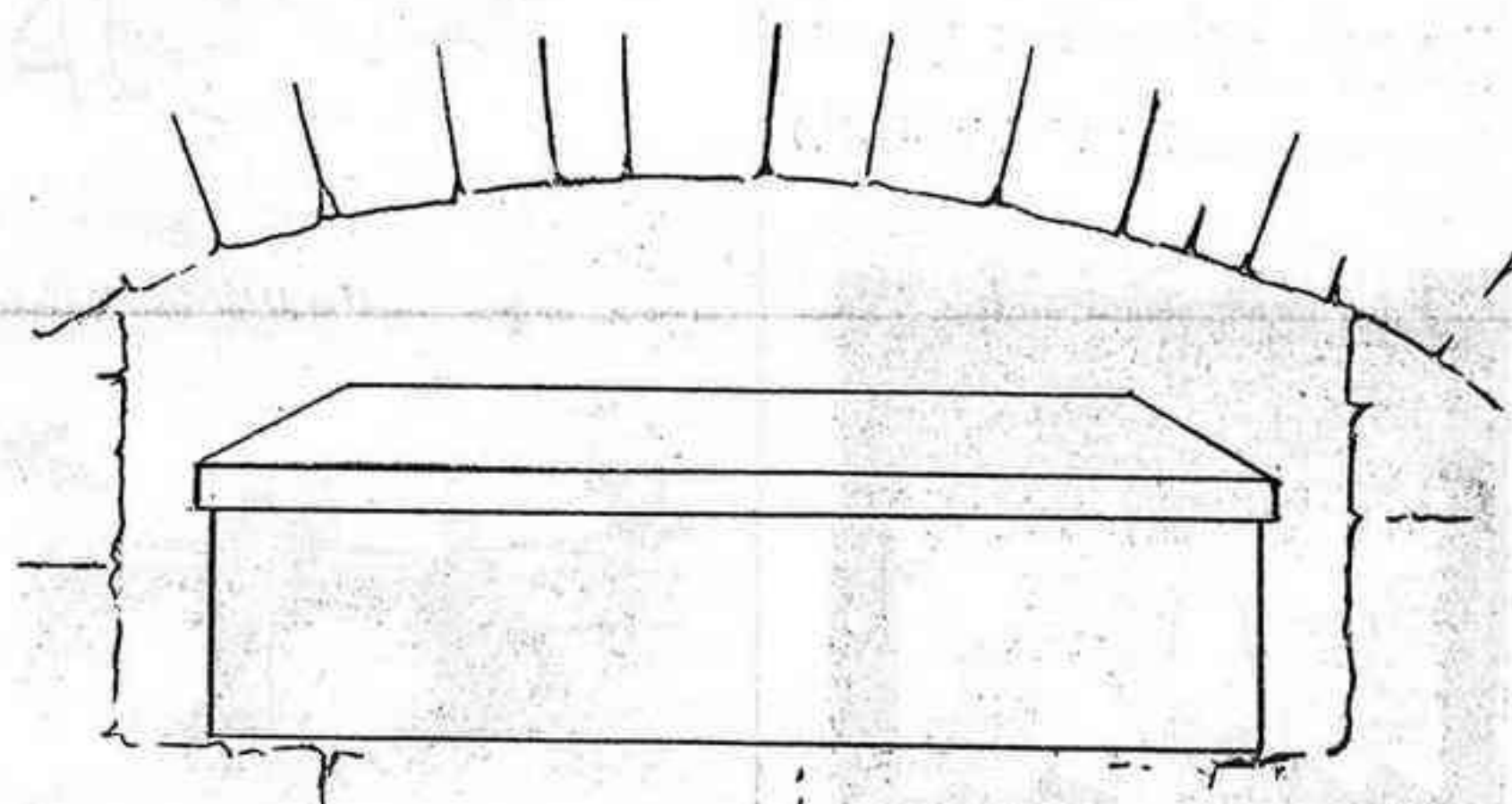
«Aquesta església, diuen els autors que l'han estudiada, que és la mateixa consagrada aleshores, sense reformes posteriors que afectin els seus caràcters originaris. És una bellíssima i ampla basílica de tres naus, coberta en volta de mig punt la central, i amb voltes de quart de cercle les laterals, amb tres absis, corresponents al fons de cada una de les dites naus i més profund el del centre, que és l'absis millor, que té decorat el seu mur cilíndric d'arcades sostingudes per columnes.

«La volta de la nau central és reforçada a trams, per arcs torals sostinguts per columnes adossades als pilars que separen aquesta nau de les laterals, i els arcs formers, que són els que comuniquen les naus laterals i la central, són així mateix sostinguts per columnes, formant entorn de cada un dels dits pilars un aplec de tres columnes.

«L'obra és, doncs, de la segona meitat del segle xi, perquè és en començar el segle

mentació parteix del nivell dels àbacs corresponents als capitells abans dits; els arcs són en nombre de set, n'hi ha un de tor que fa de petita cornisa, sobre el qual s'asenta la petxina.

El rector de Vilabertran, Mn. Rovira, que és un zelós guardador del temple fundat per l'abat Rigualt, en l'església no hi ha pintures murals; ell féu repicar amb molta cura al-

El sarcòfag trobat recentment

guns indrets, per tal de descobrir-les si n'hi hagués, amb resultat negatiu.

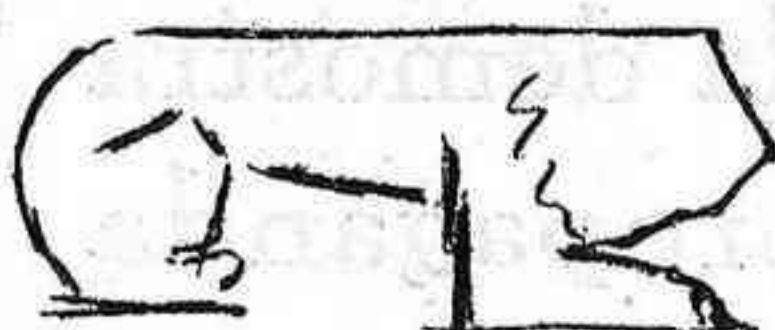
Al cantó de l'Evangeli es troba la capella del Roser, la qual, segons sembla, fou construïda a despeses de la casa de Peralada, o sigui els Rocaberti, puix en la clau de volta hi ha llur escut, que també està gravat en un dels murs. Entrant a la nau, en la paret que toca l'absis, hi ha una petita làpida amb la següent inscripció: + *Ildephonus eram magnatus magna potestas. + non sum qui fueram, jacet hic Pars maxima nostri +.*

També al cantó de l'Epístola hi ha restes d'una altra tomba, sense sarcòfag, amb dosser més ornamentat que el de l'anterior, però de més baixa època. Es creu que aquesta sepultura fou la de l'abat fundador. Gràcies a una troballa molt recent, la caixa sepulcral es troba, com aquell qui diu, sota el mateix dosser, però a l'altra banda de la paret. En el mateix mur s'obre una porta d'accés a una cambra coberta en mitja volta o volta de canó, que probablement fou l'antiga sagristia. Sota aquesta mateixa volta i sobre la que fa de sostre a la porta, hi ha un nínxol prou capaç per encabir el sarcòfag, que té 1'80 m. de llarg, i ostenta la següent inscripció: *Discat qui mescit Petrus abbas hic resquiescit nec times falli. Petrus fuit iste Rigualti. Això dona a comprendre que és aquesta la tomba de l'abat Rigualt, per bé que encara està per obrir.*

Francisc Monsalvatge (*Los monasterios de la diócesis gerundense*, pàgs. 79-80) dona una explicació del perquè aquest sarcòfag no és al seu lloc. Diu que havent estat Pere Rigualt objecte de veneració per part del poble, el bisbe de Girona féu retirar el sarcòfag, sense mencionar on era traslladat; dona només la notícia «*hoy desaparecido*» i copia la inscripció abans transcrita. Segurament es degué foradar la paret del fons, construir la volta que fa de sostre a la porta, i córrer cap enrera el sarcòfag; després es degué

Borbó, és completat pel monjo amb aquest inventari dels diners que surten del país per a les necessitats guerres:

«Día 8 de noviembre de 1745, pasaron por Figueras 7 carros de oro, y el día 19 de diciembre, 6 carros de moneda. — Día 29 de enero del corriente año 1746, pasaron por Figueras y fueron a hacer noche a La Junquera 22 carros de moneda. — Día 20 de abril, pasaron por Figueras 5 carros de oro. — Día 20 de mayo, pasaron por Figueras 900 cajitas de plata, según han dicho. — El día 13 de febrero de 1747 pasaron 19 carros

El lleó gòtic de la sagristia

y una calesa cargados de moneda para el ejército que se hallaba en Provenza y tomaban cuartel general en Montpeller, donde dejaban dicha moneda. — Día 31 de mayo de dicho año 1747, por Figueras pasaron 22 carros de moneda; era vigilia de Corpus y pernoctaron en dicha villa. — El día 8 de junio también 12 carros de moneda; cada uno llevaba 20 quintales de plata en duros. — El día 27 de octubre, 18 carros de moneda. — El día 13 de diciembre 20 carros de moneda. — El día 25 de mayo de 1748, pasaron 6 carros y una calesa de moneda por Figueras. — El día 5 de julio pasaron por Figueras 6 carros de oro y una calesa. — El día 18 de agosto pasaron por Figueras 20 carros de moneda y regresaron las tropas, de las cuales el día 20 se alojó en Vilabertran un cuerpo de valones. — A los 22 de abril de 1749, pasaron por Figueras 13 carros de moneda, los cuales iban destinados al pago de ciertos daños que las tropas habían hecho en un convento de monjas y otras partes del Piamonte.»

Hi ha bon nombre de caixes plenes de documents, que segurament contenen dades d'interès per als historiadors, i que caldria que algun especialista estudiés.

J. DONAT

(Acabarà)

Després del que gairebé unànimement s'ha dit de la passada Exposició de Primavera, fixant el seu valor de conjunt, es compendrà que si se n'ha tret alguna ensenyança, aquesta no pertany precisament al camp artístic, ni segurament al d'organització.

Més encertat seria, prescindint de la qualificació d'ensenyança, i tenint en compte una necessitat de judici, desviar la qüestió cap a un cantó no tan transcendental i per arribar al motiu del comentari, fixar-la sota

missiblement cars però capaços d'establir un repòs general i una impressió que tiri a l'homogeneïtat.

Així el Saló de Barcelona, discrepant del seu company, aconseguí un major relleu en el sentit favorable per a l'escultura i que repercutí en una mateixa intensitat d'interès pel visitant, distribuint les peces dels seus escultors en corredors i recons apropiats.

La més alta categoria artística del de Montjuïc quedà enormement perjudicada

Relleu d'Enric Casanoves, exposat al Saló de Montjuïc

un nom més complex i no tan directament denominador d'una categoria dubtosa que ens afecta dolorosament, emparant-nos per exemple en un argument fatídic d'observació.

Diem fatídic i afegim fatal, perquè és una actitud de públic de fa molt de temps estudiada, constatada a cada moment que l'obra d'un escultor s'ha aplegat en forma d'exposició, i creiem que també absolutament observada per un gran contingent de persones incondicionals de la visita d'exposicions.

Ens referim concretament a l'extranya posició de molts interessats pel nostre art, o que així ho fan suposar per la seva contumàcia visitadora als llocs propis del cas, davant d'un aplec d'obra corporia.

En els locals tradicionals, l'actitud esmentada és objecte d'un despistament relativament fàcil en una galeria dividida en diverses sales, que no permeten una detinguda persecució darrera el temor establert.

En aquest aspecte, l'Exposició de Primavera, amb la seva ampla nau, féu triomfar els nostres presentiments, posant-ho en clar sobre la magnífica superfície en metres quadrats.

Fodem expressar-nos sense paliatius. En el Saló de Montjuïc, la part destinada a escultura va rebre en un percentatge desproporcionadíssim amb el de la pintura, el nombre dels visitants, almenys en pes específic d'interès.

Les causes en principi responen als precedents fixats amb anterioritat, causes que segurament tenen un gran contingut de psicologia, potser un redreçament moral contra la cosa ja resolta en les tres dimensions, que no es presta, com la pintura, a una sèrie infinita d'interpretacions, o bé altres motius que per la seva envergadura subconscient no som els indicats a escatir, ni és hora de profunditzar-hi.

Però aquesta resolució declarada no és obstacle perquè més a un nivell més assequible, hi veiem un efecte a fer ressortir, i que volem expressar amb un innegable amor, per creure poder aportar miques de solució a futures exposicions, efecte que ens fa coincidir i felicitar el criteri expositor del Saló de Barcelona.

Això primerament ens obliga a dir que estem convençuts que quan una anàloga manifestació, per causes no de la nostra incumbència, no pot reeixir en una magnífica presentació de local, adaptada a les necessitats parcials de cada ram artístic, deu pensar-se, com en el Saló de Barcelona, en una fusió expositora de tots els elements que constitueixen el nucli. D'altra manera, amb l'aire d'exposició escolar de barri que tenia el Palau de Projeccions, es cau irremissiblement, i pel que respecta a l'escultura, en una trista semblança a un quarto dels mals endreços, que influeix en una depressió sobre el visitant.

La visió de diverses qualitats, d'aiguabarreig d'alcades i de gruixos, de tendències que forçosament s'han d'adofar, sobre un fons fet amb idea o mitjans pobres, donen el resultat esmentat, cosa que pot salvar-se quan el criteri decoratiu o l'economia permet de servir-se de matèries i accessoris irre-

pel seu apartament, pel seu fons monotècnic mal adaptat i pels altres arguments ja emesos.

Mentre les dificultats de diners subsisteixin, estem segurs que si el criteri exposat prevalgués, assoliríem, si més no, la supressió del trist espectacle que representa observar un senyor qualsevol que després d'haver-se estat llargues estones absorbit en la contemplació d'una pintura, fos pres d'aquella sobtada pressa en el matemàtic instant de posar-se en moviment dintre la sala de l'escultura.

Es clar que se'ns pot replicar que aquest home no interessa, que el que veritablement porta una preparació passa per sobre els obstacles extraartístics, però hem de tenir en compte, imaginari replicant, que l'art, com tota pura expressió de l'esperit, va acompanyat d'una aureola proselitista, aureola que no es pot negligir o que no deu negligir-se per causes temporàries, i més pensant que poden, aquestes causes, combatre's, en el que afecta els límits normals, adoptant un nou criteri en l'organització de les exhibicions.

ENRIC F. GUAL

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Teléfono 11655

CONTINENTAL
Clarís, 5. - Teléfono 19763
BARCELONA

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190 BARCELONA
Telèg: "Carburós" Mallorca, 232 Telèfon 75013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; : FERRO MANGANES i FERRO SILICI; : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits; : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; : GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Cautxú Català

Corts Catalanes, 615
Ronda Sant Pere, 12
Passatge de Gràcia, 127

Gorres per al bany; selecció de models des d'una pesseta.

Sabotilles de cautxú; models de gran moda.

Joguines flotadors.

Salvavides «Flota».

Piragües de lona i cautxú.

Cèrcols de cautxú per al TENICOIT (joc de moda a les platges)

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utiltatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

Un present que us farà quedar bé.
Visiteu les GALERIES SYRA

La ràdio a fora

Aquest temps d'estades a fora, en poblacions petites de migrada vida industrial, però de bons aires i puresa atmosfèrica, en què l'audició de ràdio s'obté en les condicions més favorables, dona ocasió per a intentar, fins amb aparells de condicions ben modestes, una recerca d'estacions amb el condensador del receptor. S'obtenen resultats insospitats pels habituats a escoltar dintre de les grans poblacions, on els paràsits industrials enterboleixen i anul·len els avantatges dels aparells més perfectes, en els quals la mateixa potència és l'entrebanc més angunios perquè encara els fa captar millor els sorolls, i també dels petits aparells de reacció o radiofreqüència, els quals no tenint elements per a eliminar les estacions locals, no poden sortir d'aquestes.

Quines troballes es fan, que no s'havien pogut sospitar mai. El rendiment de l'aparell és incomparable al que normalment obté l'aficionat; llàstima, però, que en aquesta estació de l'any els atmosfèrics es manifesten amb més intensitat que mai i malmeten molts dels avantatges assolits. Malgrat això, l'emoció de poder captar una emissió llunyana fa suportar-ho tot i poder escoltar un llenguatge desconegut, esperona a recercar més, i el condensador i totes les comandes de l'aparell s'accionen fins al paroxisme.

Dies enrera, tota la xarxa d'emissores franceses oferiria una notable retransmissió de *La Walkyria* de Wagner i des d'una població de la Cerdanya es podia seguir amb un aparell ben rudimentari l'emissió. Amb segons quines emissions, l'audició era tan perfecta que fins denunciava alguns defectes d'interpretació, i sobretot l'efecte gairebé grotesc de la música wagneriana dita en

traducció francesa no molt mirada. En aquestes condicions, qui es recorda de les nostres emissores de tan petita potència que fa impossible oir-les si no es compta amb aparells de moltes vàlvules, per a obtenir programes carregats sovint de publicitat.

Els aficionats a l'art líric tenen aquesta setmana dos esdeveniments que segurament els satisfaran. L'un haurà estat la retransmissió, des de Vichy, del *Sanson et Dalile* de Saint-Saëns, executada no en la foma escènica, sinó com oratori, amb la qual cosa l'audició guanyarà molt per la supressió de la radiació d'escenes inútils i de poc interès musical.

La retransmissió de més interès, però, serà feta aquest mateix vespre des del mateix Bayreuth, on es representen *Els Mestres Cantaires* de Wagner, oferta per diverses emissores alemanyes. És aquesta comèdia musical, d'entre les òperes de Wagner, una de les més aptes per a la radiació, per no tenir les llargues escenes que d'altres, difícils de seguir sense la justificació escènica, i fins la música és ja coneguda pel gran públic, cosa que no hi ha dubte que constitueix un avantatge per a seguir la radiació.

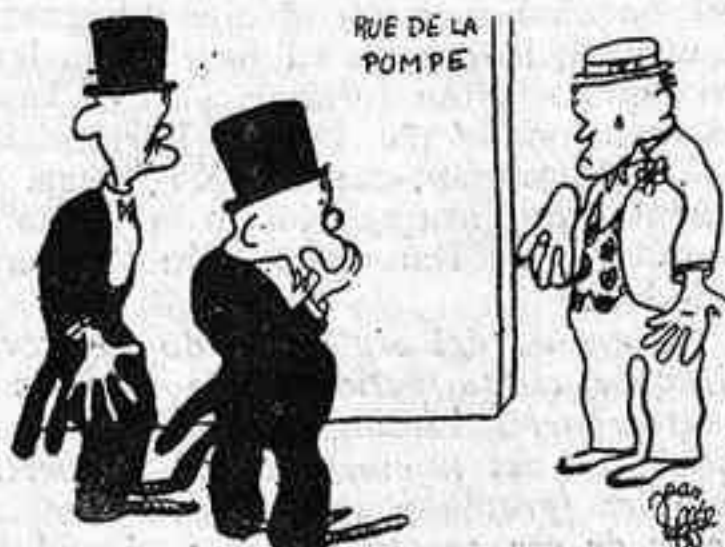
Per als que prefeixen el ràdio-teatre, les dues emissores italianes els donaran ocasió d'escoltar dos programes ben interessants. La Ràdio Nord-Itàlia ofereix la coneguda obra de l'autor espanyol Martínez Sierra, *El somni d'una nit d'estiu*, i Ràdio Roma la comèdia de M. Ferraris i Vaccaro-Muratori, *Tots els camins condueixen a Roma*. El grup d'emissores de Milà i Nord d'Itàlia emetrà a dos quarts de vuit, Roma a prop de les deu.

J. G.

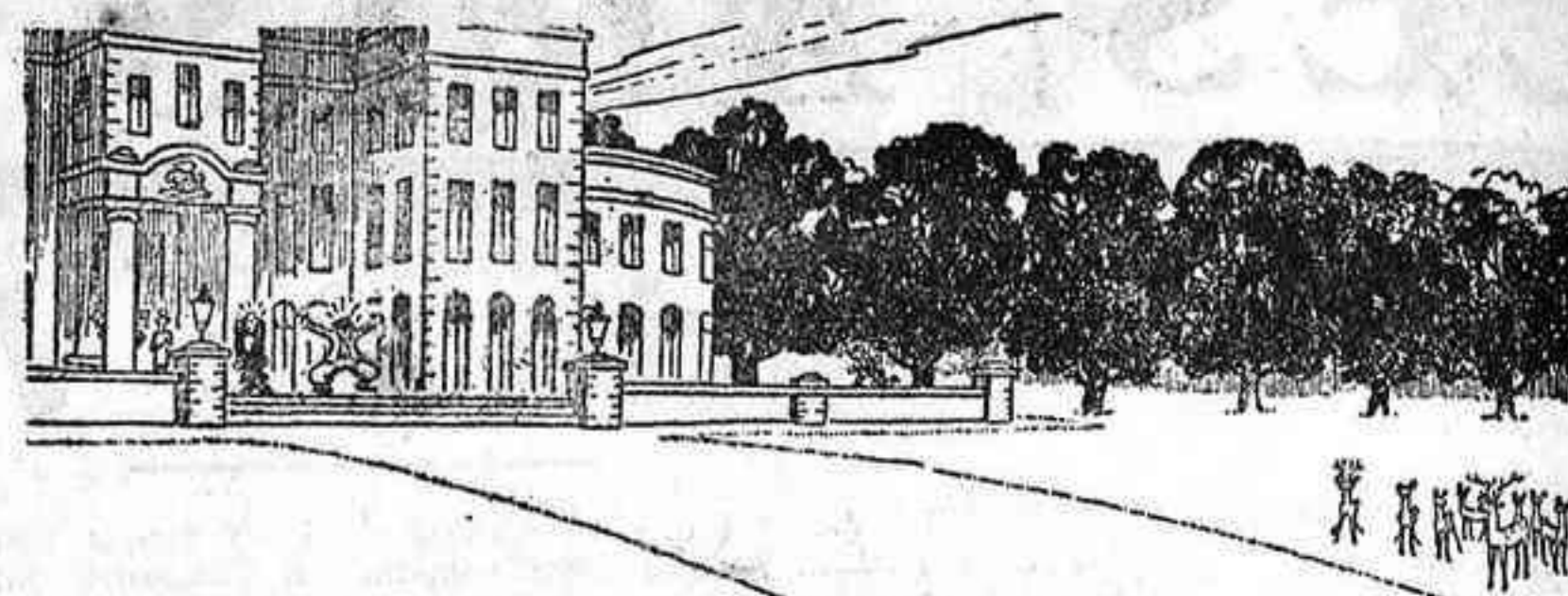
— Per què l'hora d'Europa és avançada respecte la d'Amèrica?
— Perquè Amèrica va ser descoberta més tard.

(Rit et Rac, París)

El primer cotxer de morts. — On vas així? Que no vens a treballar?
El tercer cotxer de morts. — No; se m'ha mort la sogra. No veieu que vaig de dol?

(Le Rire, París)

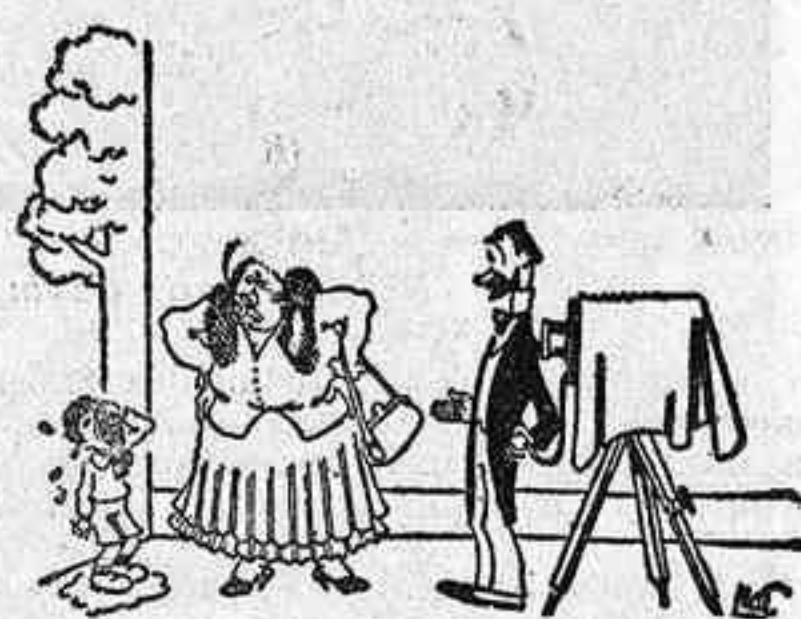
Allò que se'n diu barra.

(The Humorist, Londres)

Un guarda del museu. — Senyors, ja ha parat de ploure!

(The Humorist, Londres)

— A veure si t'hauré de tustar perquè somriguis.

(Gringoire, París)

— Una mosca a la confitura? Em creia haver-les tret totes!

(Everybody's Weekly)

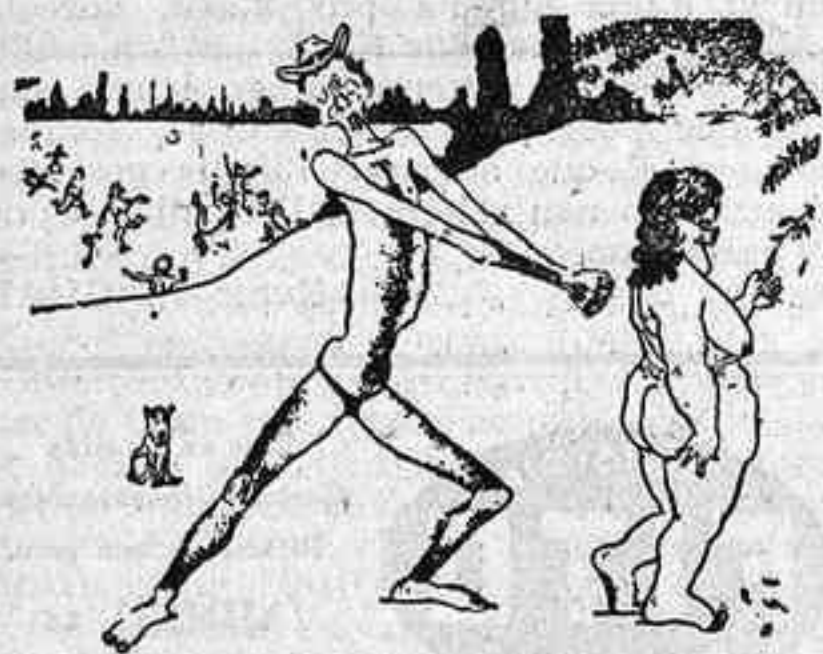
El director de teatre. — Està bé la vostra obra, jove. Llàstima que no tingueu un nom conegut.

(La Dépêche, Toulouse)

— No està tan bé com el Saló de l'any passat.

(Dublin Opinion)

ENTRE NUDISTES

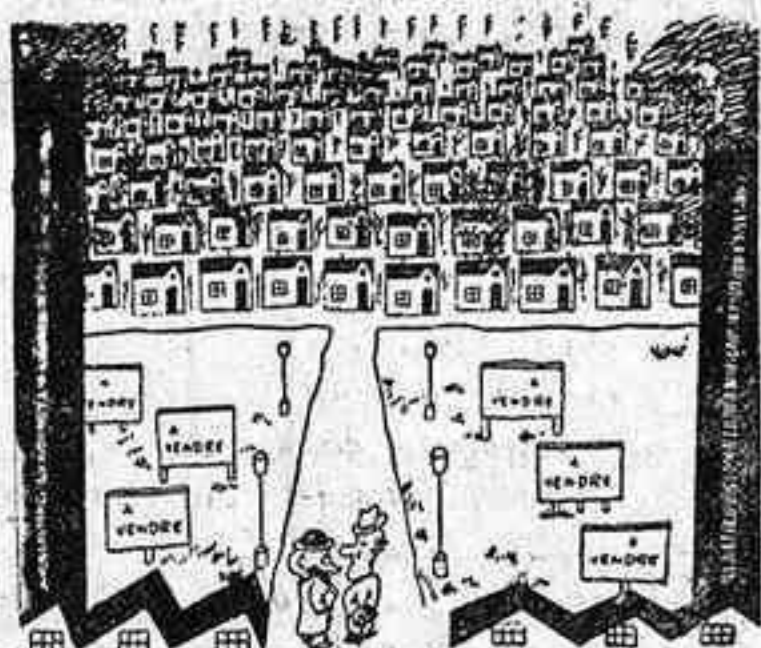
— Carmeta, no puc resistir més! Deixa'm veure't tota vestida!
— Uix, que viciosos sou els homes!

— Vostè ens va atrassar la cuinera que tenim, oi?

— Sí...
— Dones... vol venir demà a sopar a casa?

(Berlingske Tidende, Copenhagen)

— Fan goig de debò, aquestes casetes. Però, com reconeix la seva?

— D'oido. És l'única que no té ràdio.

(Rit et Rac, París)

El pescador molestat, al tajaner obstinat. — I si us en anéssiu d'una vegada? Us asseguro que us escriuré si pesco alguna cosa!

(The Passing Show, Londres)

El capità. — Ningú no ha vist aquesta botella de whisky?

El passatger. — Sí, jo; però necessitava una ampolla buida per a enviar un missatge.

(London Opinion)

L'eficàcia de la publicitat en el F. C. METROPOLITA de Barcelona, la demostra el fet que és el mitjà de propaganda utilitzat per les Cases més importants de tots els rams.

Concessionària exclusiva:

AGA

(Secció Metro Transversal i enllaç Ferrocarril del Nord)

Pelai, 62, 1.ª, 2.ª - Telèfon 15300
BARCELONA

Carrer de Tarragona, 7, 2.^a
MADRID

La Publicitat

Publica la informació més completa, tant internacional com peninsular i local

Comentaris i col·laboració de les millors signatures Gràfics d'actualitat

Llegiu-la avui i cada dia

Suscriviu-vos a **MIRADOR**
Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

Et Sr.
que viu a
carret n.º es subscriu a **MIRADOR**
vel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.

de de 193...

Signature